

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ : «ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ»

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία:

Η ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΑΥΘΕΝΤΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ ΣΤΑ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΩΣ ΔΕΥΤΕΡΗΣ Ή ΞΕΝΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΤΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ [ΙΔΡΥΜΑ ΜΑΝΟΛΗ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗ]

Εκπόνηση εργασίας:

Καρβούνη Χ. Βιργινία

Αριθμός Μητρώου: 00018

Επιβλέπουσα καθηγήτρια της εργασίας:

Άννα Χατζηπαναγιωτίδη, Καθηγήτρια Διαπολιτισμικής / Γλωσσικής Αγωγής και
Εκπαίδευσης

Επιτροπή αξιολόγησης της εργασίας:

Κωνσταντίνος Ντίνας, Καθηγητής Γλωσσολογίας Ελληνικής Γλώσσας και
Διδακτικής της

Κωνσταντίνος Μπίκος, Καθηγητής Σχολικής Παιδαγωγικής και Νέων Τεχνολογιών

Με αγάπη στη μητέρα μου, Σοφία

Copyright ©Βιργινία Καρβούνη, 2021.

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς την συγγραφέα. Η έγκριση της παρούσας μελέτης δεν υποδηλώνει απαραιτήτως και την αποδοχή των απόψεων της συγγραφέως εκ μέρους του Πανεπιστημίου.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Με την ολοκλήρωση της μεταπτυχιακής διπλωματικής εργασίας με θέμα: «Η αξιοποίηση αυθεντικών κειμένων στα εγχειρίδια διδασκαλίας της ελληνικής ως δεύτερης / ξένης γλώσσας του Ινστιτούτου Νεοελληνικών Σπουδών [Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη]», που εκπονήθηκε στο πλαίσιο του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών «Επιστήμες της Αγωγής» του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας, Παιδαγωγικής Σχολής του Τμήματος Νηπιαγωγών, με κατεύθυνση την «Διδασκαλία της Νέας Ελληνικής Γλώσσας», θα ήθελα να εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες σε όλους όσους συνέβαλαν στην εκπόνησή της.

Αρχικώς, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά την επιβλέπουσα καθηγήτρια μου, κυρία Άννα Χατζηπαναγιωτίδη, Καθηγήτρια Διαπολιτισμικής / Γλωσσικής Αγωγής και Εκπαίδευσης του Frederick University για την επιστημονική και συμβουλευτική καθοδήγηση που μου προσέφερε. Επίσης επιθυμώ να ευχαριστήσω τα υπόλοιπα μέλη της επιτροπής για την αποτελεσματική συνεργασία, αλλά και τη συμβολή τους στην ολοκλήρωση της παρούσας εργασίας.

Ακόμη, θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους διδάσκοντες του Μεταπτυχιακού Προγράμματος «Επιστήμες της Αγωγής», καθώς μου εμφύσησαν το ενδιαφέρον και την αγάπη για την έρευνα και μέσα από τις εισηγήσεις τους με ώθησαν να διερευνήσω τον τρόπο σκέψης μου και να φτάσω στο σημείο της συγγραφής της παρούσας εργασίας.

Τέλος, ιδιαίτερες ευχαριστίες επιθυμώ να εκφράσω προς την οικογένεια μου για τη διαχρονική συμπαράσταση και ενθάρρυνσή τους.

Όνοματεπώνυμο: Βιργινία Χ. Καρβούνη

A.M.: 00018

Ηλεκτρονική διεύθυνση: karvounivirginia@gmail.com

Έτος εισαγωγής: 2020

Κατεύθυνση: Διδασκαλία της Νέας Ελληνικής Γλώσσας

Τίτλος διπλωματικής εργασίας: «Η αξιοποίηση αυθεντικών κειμένων στα εγχειρίδια διδασκαλίας της ελληνικής ως δεύτερης ή ξένης γλώσσας του Ινστιτούτου Νεοελληνικών Σπουδών [Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη]»

Δηλώνω υπεύθυνα ότι η παρούσα εργασία δεν αποτελεί προϊόν λογοκλοπής, είναι προϊόν αυστηρά προσωπικής εργασίας, η βιβλιογραφία και οι πηγές που έχω χρησιμοποιήσει, έχουν δηλωθεί κατάλληλα με παραπομπές και αναφορές. Τα σημεία όπου έχω χρησιμοποιήσει ιδέες, κείμενο ή πηγές άλλων συγγραφέων, αναφέρονται ευδιάκριτα στο κείμενο με την κατάλληλη παραπομπή και η σχετική αναφορά περιλαμβάνεται στο τμήμα των βιβλιογραφικών αναφορών με πλήρη περιγραφή.

Ημερομηνία

Η δηλούσα

Βιργινία Καρβούνη

Πίνακας περιεχομένων

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	4
Πίνακας περιεχομένων	6
Περίληψη	8
Abstract	9
Εισαγωγή	10
A. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ	13
1. Εννοιολογική αποσαφήνιση όρων	13
1.1 Ο όρος «γλώσσα»	13
1.2 Πρώτη / μητρική γλώσσα (first language / mother tongue)	14
1.3 Δεύτερη γλώσσα (second language)	15
1.4 Ξένη γλώσσα (foreign language)	15
2. Η Διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης / ξένης γλώσσας	16
3. Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών (Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη)	17
3.1. Εγχειρίδια διδασκαλίας της ελληνικής ως δεύτερης και ξένης γλώσσας του Ιδρύματος Μανόλη Τριανταφυλλίδη	19
3.1.1 «Τα νέα ελληνικά για ξένους»	19
3.1.2 «Τα ελληνικά για ξενόγλωσσα παιδιά 8-12 χρονών»	20
3.1.3 «Τα ελληνικά ως δεύτερη γλώσσα»	20
3.1.4 «Ελληνικά για προχωρημένους (ομογενείς και αλλογενείς)»	21
3.1.5 «Τα ελληνικά είναι ένα...παιχνίδι»	22
3.1.6 «Ορίστε! Ελληνικά για αρχάριους»	22
3.1.7 «Διαλέγω και διαβάζω»	23
3.1.8 «Όταν οι Έλληνες γιορτάζουν / Greeks in a Festive Mood»	23
3.1.9 «Ομήρου Οδύσσεια. Συνοτμευμένη και απλουστευμένη απόδοση για ξενόγλωσσους»	24
4. Το αυθεντικό υλικό στη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας	24

4.1 Εννοιολογική αποσαφήνιση του όρου «αυθεντικό υλικό»	24
4.2 Ο Ρόλος του αυθεντικού υλικού στη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης / ξένης γλώσσας.....	25
4.3 Η αξιοποίηση αυθεντικών κειμένων στη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης / ξένης γλώσσας και τα οφέλη της	26
Β΄ ΕΜΠΕΙΡΙΚΟ ΜΕΡΟΣ	29
1. Εμπειρική έρευνα – Ανάλυση Περιεχομένου	29
1.1 Μεθοδολογία της έρευνας.....	29
1.2 Αποτελέσματα της έρευνας.....	31
1.3 Σύνοψη των αποτελεσμάτων.....	45
Πίνακας 1	45
2. Συμπεράσματα	47
Αντί επιλόγου	49
Ελληνόγλωσση Βιβλιογραφία	52
Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία	54
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α.....	57
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β.....	58

Περίληψη

Η παρούσα διπλωματική εργασία, η οποία εκπονήθηκε στο πλαίσιο του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών «Επιστήμες της Αγωγής» με κατεύθυνση τη «Διδασκαλία της νέας ελληνικής γλώσσας», εξετάζει και μελετά την παρουσία των αυθεντικών κειμένων στα εγχειρίδια του Ιδρύματος Μανόλη Τριανταφυλλίδη, τα οποία έχουν διαμορφωθεί για τη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης ή ξένης γλώσσας. Η εφαρμογή της ερευνητικής μεθόδου της ανάλυσης περιεχομένου που εφαρμόστηκε στα διδακτικά εγχειρίδια του Ινστιτούτου Νεοελληνικών Σπουδών [Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη] είχε σκοπό να εντοπίσει αν και με ποιόν τρόπο αξιοποιούν τα εν λόγω εγχειρίδια, κείμενα της νέας ελληνικής γλώσσας, τα οποία χαρακτηρίζονται από γνησιότητα και αυθεντικότητα, με σκοπό τη διδασκαλία και την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας και του ελληνικού πολιτισμού από αλλόγλωσσους, Έλληνες του εξωτερικού, επαναπατριζόμενους Έλληνες ή σπουδαστές της ελληνικής.

Λέξεις - κλειδιά: γλώσσα, διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης ή ξένης γλώσσας, αυθεντικά κείμενα, διδακτικά εγχειρίδια ελληνικής γλώσσας, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών (Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη).

Abstract

The present dissertation, which was prepared in the framework of the Postgraduate Program "Sciences of Education" with the direction of "Teaching the modern Greek language", examines and studies the presence of the authentic texts in the textbooks of the Institute of Modern Greek Studies [Manolis Triantaphyllides Foundation] of Greek as a second or foreign language. The application of the research method of content analysis applied in the textbooks of the Institute of Modern Greek Studies [Manolis Triantaphyllides Foundation] aimed to identify whether and how these textbooks utilize texts of the modern Greek language, which are characterized by for the purpose of teaching and learning the Greek language and culture by non-native speakers, Greeks abroad, repatriates or students of Greek.

Key - words: language, Teaching Greek language as second or foreign language, authentic texts, Greek language textbooks, Institute of Modern Greek Studies (Manolis Triantaphyllides Foundation)

Title: The utilization of authentic texts from the textbooks of Greek as a second or foreign language of the Institute of Modern Greek Studies [Manolis Triantaphyllides Foundation]

Εισαγωγή

Ένα από τα χαρακτηριστικά της εποχής μας είναι η πολυπολιτισμική σύσταση των σύγχρονων κοινωνιών. Τις τελευταίες δεκαετίες, μάλιστα, λόγω των οικονομικών και πολιτικών μεταβολών, η χώρα μας έχει υποδεχθεί μεγάλο αριθμό προσφύγων και μεταναστών, με αποτέλεσμα η ελληνική γλώσσα να ανάγεται σε αντικείμενο εκμάθησης ολοένα και μεγαλύτερου πληθυσμού αλλογενών. Ενώ ακόμη, ο επαναπατρισμός στη χώρα μας πολλών ομογενών, καθώς επίσης και η αύξηση των αλλογενών σπουδαστών σε ελληνικά ιδρύματα της ανώτατης εκπαίδευσης δημιούργησαν νέες εκπαιδευτικές ανάγκες. Κατέστη, λοιπόν, επιτακτική η ανάγκη για σχεδιασμό και χάραξη μιας σύγχρονης γλωσσικής πολιτικής που έχει ως επακόλουθο τη συστηματοποίηση της διδασκαλίας της ελληνικής ως ξένης γλώσσας.

Στο πλαίσιο αυτό, τα τελευταία χρόνια έχουν γίνει αξιόλογα βήματα προς τη διδασκαλία και την εκμάθηση της ελληνικής ως δεύτερης και ξένης γλώσσας. Η εκπαιδευτική και επιστημονική κοινότητα, στην προσπάθεια της να συμβάλει στη διάδοση, τη διδασκαλία και την εκμάθηση της γλώσσας, έχει δημιουργήσει μια πληθώρα εγχειριδίων διδασκαλίας της ελληνικής ως δεύτερης και ως ξένης γλώσσας. Βέβαια στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθεί ότι κάθε σειρά διδακτικών εγχειριδίων διδασκαλίας της ελληνικής εξυπηρετεί διαφορετικούς εκπαιδευτικούς σκοπούς, καλύπτει διαφορετικές εκπαιδευτικές ανάγκες και ως εκ τούτου απευθύνεται σε δέκτες με διαφορετικό γνωστικό επίπεδο, δεδομένου ότι το διδακτικό υλικό προσαρμόζεται κάθε φορά στις ανάγκες των ομάδων στις οποίες απευθύνεται.

Έχουν, λοιπόν, προταθεί κατά καιρούς διαφορετικές προσεγγίσεις για τη διδασκαλία μιας δεύτερης ή ξένης γλώσσας, οι οποίες διαφέρουν ως προς τη βαρύτητα που αποδίδουν στη δομή ή τη χρήση της γλώσσας. Ανάμεσα στις επικρατέστερες γλωσσολογικές προσεγγίσεις για την εν λόγω διδασκαλία είναι η επικοινωνιακή προσέγγιση με άξονα την αξιοποίηση αυθεντικού υλικού. Η προσέγγιση αυτή υποστηρίζει την εκμάθηση της γλώσσας μέσα από τη χρήση της σε επικοινωνιακό πλαίσιο και αναγνωρίζει ως στόχο των γλωσσικών δραστηριοτήτων την αυθεντική επικοινωνία (Richards, 2006, σ. 13). Στο σύγχρονο, λοιπόν, επικοινωνιακό πλαίσιο, η αυθεντικότητα αναδεικνύεται πλέον ως σημαντική μεθοδολογική επιλογή στη γλωσσική διδασκαλία, προσδιορίζοντας επικοινωνιακά, κοινωνικοπολιτισμικά και ιστορικά τη χρήση και τη διδασκαλία της γλώσσας (Kress, 2000).

Μια παράμετρος, λοιπόν, που αφορά, μεταξύ άλλων, στην εκμάθηση και τη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης και ως ξένης γλώσσας είναι η αξιοποίηση αυθεντικού υλικού. Για τον λόγο αυτόν η παρούσα μελέτη εστιάζει στην παρουσία αυθεντικού υλικού και συγκεκριμένα αυθεντικών κειμένων σε ένα δείγμα εγχειριδίων. Στη συγκεκριμένη περίπτωση επιλέχθηκαν τα εγχειρίδια διδασκαλίας της ελληνικής ως δεύτερης και ξένης γλώσσας του Ινστιτούτου Νεοελληνικών Σπουδών, του Ιδρύματος Μανόλη Τριανταφυλλίδη. Ειδικότερα, η παρούσα εργασία μελετά τον εάν και με ποιόν τρόπο τα εν λόγω εγχειρίδια αξιοποιούν αυθεντικά κείμενα για τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας. Στα εγχειρίδια εφαρμόστηκε η ποιοτική ανάλυση περιεχομένου, προκειμένου να εξαχθούν ορισμένα συμπεράσματα για την παρουσία και την αξιοποίηση των αυθεντικών κειμένων στα βιβλία του Ινστιτούτου Νεοελληνικών Σπουδών.

Το πρώτο μέρος της παρούσας εργασίας αποτελείται από τη θεωρητική μελέτη και περιλαμβάνει τέσσερις διακριτές ενότητες. Στην πρώτη ενότητα του εν λόγω κεφαλαίου γίνεται μια απόπειρα προσέγγισης και αποσαφήνισης των όρων «γλώσσα», «μητρική / πρώτη γλώσσα», «δεύτερη γλώσσα» και «ξένη γλώσσα». Η δεύτερη ενότητα του πρώτου κεφαλαίου πραγματεύεται ως θέμα της, τη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης ή ξένης γλώσσας. Η τρίτη ενότητα παρουσιάζει τα διδακτικά εγχειρίδια της ελληνικής ως δεύτερης και ξένης γλώσσας του Ιδρύματος Μανόλη Τριανταφυλλίδη, καθώς τα εν λόγω εγχειρίδια θα αποτελέσουν το υλικό της παρούσας μελέτης και έρευνας. Τέλος, στην τέταρτη ενότητα του πρώτου κεφαλαίου γίνεται μια απόπειρα αποσαφήνισης του όρου «αυθεντικό υλικό», δεδομένου ότι στην παρούσα εργασία μελετάται η παρουσία αυθεντικών κειμένων στα διδακτικά εγχειρίδια του Ινστιτούτου Νεοελληνικών Σπουδών και ως εκ τούτου κρίνεται σκόπιμη η αποσαφήνιση του όρου αυτού.

Το δεύτερο μέρος της εργασίας αποτελείται από την εμπειρική μελέτη και έρευνα. Αυτή με τη σειρά της διακρίνεται σε δύο ενότητες. Η πρώτη ενότητα παρουσιάζει τη μεθοδολογία της έρευνας που ακολουθήθηκε, τα αποτελέσματα της έρευνας και μια σύνοψη των αποτελεσμάτων αυτών. Ειδικότερα, εντοπίζονται και αναλύονται τα αυθεντικά κείμενα στα εγχειρίδια διδασκαλίας της ελληνικής ως δεύτερης και ξένης γλώσσας του Ιδρύματος Μανόλη Τριανταφυλλίδη βάσει της διερευνητικής μεθόδου ανάλυσης περιεχομένου. Τη δεύτερη ενότητα καταλαμβάνουν τα συμπεράσματα και οι διαπιστώσεις της εν λόγω μελέτης.

Το δείγμα των βιβλίων επιλέχθηκε λόγω του εύρους των εγχειριδίων, καθώς αποτέλεσε μεν ένα ικανοποιητικό δείγμα, αλλά συγχρόνως και συμβατό με το χρονικό περιθώριο που υπήρξε στη διάθεσή μας, δεδομένου ότι η παρούσα εργασία εκπονείται στο πλαίσιο του Μεταπτυχιακού προγράμματος Σπουδών «Επιστήμες της Αγωγής» του Π.Τ.Ν. για την κατεύθυνση «Διδασκαλία της Νέας Ελληνικής Γλώσσας» του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας.

A. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

1. Εννοιολογική αποσαφήνιση όρων

1.1 Ο όρος «γλώσσα»

Η γλώσσα διαδραματίζει σπουδαίο ρόλο στη ζωή του ανθρώπου. Αρκεί να αναλογιστούμε ότι η γλώσσα αποτελεί χαρακτηριστικό γνώρισμα του ανθρωπίνου γένους και ότι είναι καθοριστική για όλους τους τομείς της ζωής, εφόσον αποτελεί το μέσο με το οποίο ο άνθρωπος μπορεί να επικοινωνήσει, να εκφραστεί και να αλληλεπιδράσει με το περιβάλλον του, να εκφράσει τις σκέψεις και τα συναισθήματά του, τους προβληματισμούς και τις ανησυχίες του. Είναι, λοιπόν, χρήσιμο να αναφερθούμε, αρχικώς, στον όρο «γλώσσα». Έτσι, θα επιχειρήσουμε να προσεγγίσουμε τον όρο μέσα από τις απόψεις ορισμένων γλωσσολόγων και μελετητών, εφόσον δεν είναι δυνατό να διατυπωθεί ένας και μόνον ορισμός του πολυδιάστατου φαινομένου που ονομάζουμε «γλώσσα».

Ο γλωσσολόγος Ferdinand de Saussure (1979), θεμελιωτής της επιστήμης της Γλωσσολογίας, όρισε τη γλώσσα ως «ένα σύστημα σημείων που εκφράζει ιδέες». Ειδικότερα, κάνει μια τριμερή διάκριση της γλώσσας: *langage* - *langue* - *parole*. Το *langage* είναι ο ανθρώπινος λόγος, η γενική δηλαδή ικανότητα του ανθρώπου να συνομιλεί με τον συνάνθρωπό του. Το *langue* είναι το αφηρημένο σύστημα σημείων και κανόνων που χρησιμοποιεί ο άνθρωπος. Ενώ το *parole* είναι η πραγμάτωση του *langue*, δηλαδή η πρακτική εφαρμογή του, η ομιλία. Η γλώσσα, λοιπόν, είναι ένα σύστημα σημείων που αποτελεί τον κώδικα επικοινωνίας μεταξύ των ανθρώπων. Η γλώσσα χρησιμοποιείται για την επίτευξη της επικοινωνίας μεταξύ των μελών μιας γλωσσικής κοινότητας. Αποτελεί, στην πραγματικότητα, ένα κοινωνικό προϊόν, το οποίο διαμορφώνεται και ενυπάρχει στα μέλη μιας γλωσσικής κοινότητας.

Ανάλογη διάκριση διαμορφώνεται από τον Chomsky (1957), ο οποίος διαχωρίζει τη γλώσσα σε γλωσσική ικανότητα και σε γλωσσική πραγμάτωση. *Γλωσσική ικανότητα* είναι η γνώση και δημιουργική χρήση του γλωσσικού συστήματος, ενώ ως *γλωσσική πραγμάτωση* νοείται το αποτέλεσμα αυτής της χρήσης, δηλαδή η εφαρμογή της στην πράξη.

Ακόμη, για τον Sorix η γλώσσα αποτελεί τη μέθοδο μετάδοσης ιδεών και μηνυμάτων μέσω ενός συστήματος που παράγει εκουσίως ο άνθρωπος (Φιλιππάκη – Warburton, 1992). Ενώ τέλος, ένας σαφής και οριοθετημένος ορισμός είναι αυτός της Bussmann, η οποία ερμηνεύει την έννοια της γλώσσας ως ένα φωνητικό-ακουστικό σύστημα συμβατικών σημείων για τη διατύπωση και συναλλαγή απόψεων, γνώσεων και πληροφοριών, καθώς επίσης και για τη μετάδοσή τους από γενιά σε γενιά, το οποίο βασίζεται σε νοητικές διαδικασίες και καθορίζεται από το εκάστοτε κοινωνικό σύστημα (Χαραλαμπίκη, 1992, σ. 23-24).

1.2 Πρώτη / μητρική γλώσσα (first language / mother tongue)

Η εννοιολογική αποσαφήνιση των όρων «μητρική γλώσσα», «ξένη γλώσσα» και «δεύτερη γλώσσα», δεν είναι εφικτό να γίνει απομονώνοντας καθέναν από τους παραπάνω όρους. Ο εννοιολογικός προσδιορισμός κάθε όρου επιτυγχάνεται μόνο σε σχέση και σε αντιπαράθεση με τους άλλους δύο. Ως «πρώτη γλώσσα» (*L1*) ή αλλιώς «μητρική γλώσσα» νοείται η γλώσσα που το άτομο κατακτά από τα πρώτα χρόνια της ζωής του. Αν και ο όρος «μητρική γλώσσα» χρησιμοποιείται στις περισσότερες χώρες, τα τελευταία χρόνια έχει αντικατασταθεί από τον όρο «πρώτη γλώσσα». Ο τελευταίος όρος χαρακτηρίζει τη γλώσσα που το άτομο κατέκτησε πρώτη χρονικά. Στην πραγματικότητα, ο όρος αντικαθίσταται για να συμπεριλάβει τις περιπτώσεις όπου η γλώσσα της μητέρας είναι διαφορετική από εκείνη του παιδιού. Στις περισσότερες, ωστόσο, περιπτώσεις οι δύο αυτοί όροι χρησιμοποιούνται ως ταυτόσημοι. Ο όρος «μητρική γλώσσα» οφείλει την ονομασία του στο γεγονός ότι κατά την πλειονότητα των περιπτώσεων η πρώτη γλώσσα που μαθαίνει ένα παιδί είναι η γλώσσα που έχει ως φυσική ομιλήτρια η μητέρα του (Τριάρχη & Hermann, 2000).

Ειδικότερα, σύμφωνα με τη Δενδρινού (2001), ως «μητρική» θεωρείται η γλώσσα, με την οποία έρχεται σε επαφή το παιδί από τη γέννησή του και η οποία αποτελεί την ομιλούμενη γλώσσα του οικείου περιβάλλοντός του. Ωστόσο, η επαφή ενός ατόμου με τη μητρική αρχίζει ήδη από την εμβρυϊκή ηλικία, καθώς το έμβρυο ακούει τη φωνή της μητέρας που κυοφορεί. Σύμφωνα με την άποψη αυτήν το παιδί ήδη από τη γέννησή του αναγνωρίζει την ομιλία και τη χροιά της φωνής της μητέρας του.

1.3 Δεύτερη γλώσσα (second language)

Στο σημείο αυτό είναι χρήσιμο να επιχειρήσουμε να αποσαφηνίσουμε τους όρους δεύτερη και ξένη γλώσσα. Αρχικώς, ως «δεύτερη γλώσσα» νοείται η γλώσσα που κατακτά ή μαθαίνει ένα άτομο πέρα από τη μητρική του (Ellis, 1994, σ. 12). Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι η «δεύτερη γλώσσα» (Γ2) δε μαθαίνεται με συστηματική καθοδήγηση, αλλά κατακτάται αβίαστα και φυσικά μέσα από την επαφή και την επικοινωνία με τους φυσικούς ομιλητές της γλώσσας, μέσα σε πραγματικό περιβάλλον, όπου χρησιμοποιείται ως κύρια ή πρώτη γλώσσα (Γρίβα & Στάμου, 2014). Παρόμοια, κατά τη Σκούρτου (1997, σ. 31), ως «δεύτερη γλώσσα» νοείται η γλώσσα, η εκμάθηση της οποίας πραγματοποιείται στο γλωσσικό περιβάλλον, όπου η γλώσσα αυτή αποτελεί την επίσημη γλώσσα επικοινωνίας και χρησιμοποιείται από τον ευρύτερο κοινωνικό περίγυρο του ατόμου.

Ενώ με ανάλογο τρόπο απαντά η Μπέλλα (2011, σ. 21), σύμφωνα με την οποία ως «δεύτερη γλώσσα» θεωρείται η γλώσσα, η οποία κατακτάται αποκλειστικά σε περιβάλλον όπου χρησιμοποιείται. Αξίζει, ωστόσο, να σημειωθεί ότι η κατάκτηση της «δεύτερης γλώσσας» επιτυγχάνεται εφόσον, έχει αρχίσει ήδη η ανάπτυξη της «πρώτης γλώσσας» ή αυτή έχει ολοκληρωθεί (Σκούρτου, 1997). Αναμφίβολα, η «δεύτερη γλώσσα» διαδραματίζει σημαντικό ρόλο για το άτομο, καθώς αποτελεί τη γλώσσα των θεσμικών και κοινωνικών κανόνων της δεδομένης κοινωνίας. Αποτελεί τη γλώσσα που χρησιμοποιείται για συγκεκριμένους επικοινωνιακούς σκοπούς και συγχρόνως, θεωρείται γλώσσα κοινωνικοποίησης του ατόμου.

1.4 Ξένη γλώσσα (foreign language)

Ως «ξένη γλώσσα» νοείται η γλώσσα, η οποία δε χρησιμοποιείται ως μέσο επικοινωνίας από το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον του ομιλητή, αλλά η εκμάθησή της συντελείται σε οργανωμένο εκπαιδευτικό πλαίσιο, σε οργανωμένο περιβάλλον τάξης, με συγκεκριμένο και κατάλληλα σχεδιασμένο εκπαιδευτικό υλικό (Cook, 2008). Ο Krashen (1992) επιχειρεί, μάλιστα, μια διάκριση ανάμεσα στις δύο γλώσσες, «δεύτερη» και «ξένη», η οποία εστιάζει στη διαφορά που αναπτύσσεται μεταξύ των λέξεων, απόκτηση (acquisition) και μάθηση (learning). Έτσι, λοιπόν, η «δεύτερη» γλώσσα κατακτάται (κατάκτηση) φυσικά μέσα από την αλληλεπίδραση, ενώ η «ξένη» μαθαίνεται

(εκμάθηση), εφόσον είναι προϊόν επίσημης διδασκαλίας σε οργανωμένα εκπαιδευτικά περιβάλλοντα.

Στο πλαίσιο, λοιπόν, της εννοιολογικής αποσαφήνισης των ανωτέρω όρων αξίζει να σημειωθεί μια επιπλέον διάκριση, αυτή μεταξύ μητρικής και δεύτερης / ξένης γλώσσας. Η «μητρική γλώσσα», λοιπόν, αποτελεί τον πρώτο κώδικα επικοινωνίας του ανθρώπου, ενώ οι υπόλοιπες γλώσσες, που κατακτά ο άνθρωπος στη ζωή του, αποτελούν ένα νέο κώδικα επικοινωνίας που αποκαλείται είτε «δεύτερη» είτε «ξένη» γλώσσα. Σημείο σύγκλισης των δύο γλωσσών θεωρείται το γεγονός ότι αμφότερες νοούνται ως «δεύτερος κώδικας» επικοινωνίας. Η διάκριση, που απορρέει από την κατάκτηση - εκμάθηση της «δεύτερης» και της «ξένης» γλώσσας, επικεντρώνεται κυρίως στα κίνητρα, τον στόχο και τον γεωγραφικό χώρο που επιβάλλει την κατάκτηση ή την εκμάθηση αυτών των δύο γλωσσών. Έτσι, η κατάκτηση της «δεύτερης γλώσσας» επιβάλλεται για λόγους κοινωνικής ένταξης και ενσωμάτωσης στην κοινωνία, ενώ η εκμάθηση της «ξένης γλώσσας» απορρέει ως προσωπική επιλογή, ως εφόδιο επιμόρφωσης και επικοινωνίας για μελλοντική χρήση. Τέλος, αξίζει να σημειώσουμε την ορολογία που χρησιμοποιεί η επιστημονική κοινότητα για να αναφερθεί στις δύο γλώσσες. Οι σύγχρονοι, λοιπόν, γλωσσολόγοι και ερευνητές χρησιμοποιούν τον όρο *L1* για να αναφερθούν σε μια πρώτη ή μητρική γλώσσα, και τον όρο *L2* για μια δεύτερη γλώσσα ή μια ξένη γλώσσα που μελετάται.

2. Η Διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης / ξένης γλώσσας

Η διδασκαλία μιας δεύτερης / ξένης γλώσσας χρήζει ιδιαίτερης προσοχής και αντιμετώπισης, εφόσον απευθύνεται σε άτομα με διαφορετικό γλωσσικό και πολιτισμικό υπόβαθρο. Ειδικότερα, η διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας ως δεύτερης ή ξένης, όπως ενδιαφέρει την παρούσα μελέτη, διαφέρει σαφώς από τη διδασκαλία της ελληνικής ως μητρικής, εφόσον η εκμάθηση μιας δεύτερης / ξένης γλώσσας, όπως εύστοχα επισημαίνει ο Μήτσης (2004), δεν αποτελεί μηχανιστική αφομοίωση των δομών της, αλλά εσωτερίκευση και εξοικείωση των πολιτιστικών της στοιχείων.

Στο πλαίσιο, λοιπόν, της χάραξης μιας σύγχρονης γλωσσικής πολιτικής και συστηματοποίησης της διδασκαλίας της ελληνικής ως ξένης γλώσσας, η ελληνική κυβέρνηση ίδρυσε το 1994 στη Θεσσαλονίκη το Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας (ΚΕΓ). Πρόκειται για ένα κεντρικό όργανο συλλογής και παροχής πληροφοριών για την

εκμάθηση της ελληνικής σε εσωτερικό και εξωτερικό (Τσαγγαλίδης & Ευσταθιάδης, 2001, σ. 45-52). Κεντρικός σκοπός του ΚΕΓ είναι η ολοκληρωμένη διδασκαλία και η προώθηση της ελληνικής γλώσσας, η στήριξη των εκπαιδευτικών, η δημιουργία διδακτικών εγχειριδίων και η ενίσχυση της πολιτιστικής ταυτότητας των Ελλήνων ομογενών (Αντωνοπούλου, 2005, σ. 32).

Τα τελευταία χρόνια, μάλιστα, η διδασκαλία και η εκμάθηση της ελληνικής ως δεύτερης / ξένης γλώσσας κερδίζει ολοένα και περισσότερο έδαφος. Παρόλα αυτά, η διδασκαλία της υφίστανται ακόμη ορισμένες αδυναμίες. Για τον λόγο αυτόν είναι σημαντικό να λαμβάνονται υπόψη ορισμένες παράμετροι κατά τη διάρκεια της εκμάθησης της γλώσσας που αφορούν στη διδακτική προσέγγιση, στην επιλογή της κατάλληλης διδακτικής μεθόδου και στις δομικές ιδιαιτερότητες της ελληνικής γλώσσας (Μοσχονάς, 2003, σ 87-107).

Αναμφίβολα, η διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης / ξένης γλώσσας αποτελεί αναγκαιότητα για τους μαθητές που προέρχονται από διαφορετικά πολιτισμικά και γλωσσικά περιβάλλοντα. Στη σύγχρονη ελληνική κοινωνία, εξάλλου αυξάνεται ολοένα και περισσότερο η γλωσσική και πολιτισμική πολυμορφία στις σχολικές τάξεις. Είναι, λοιπόν, σημαντικό να διαμορφώνεται το κατάλληλο πλαίσιο διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας, ώστε να επιτυγχάνεται η ένταξη των αλλόγλωσσων παιδιών στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, αλλά και ευρύτερα στην ελληνική κοινωνία.

Στο πλαίσιο, λοιπόν, της προσπάθειας για ενίσχυση της ελληνικής ως δεύτερης ή ξένης, έχει δημιουργηθεί, όπως αναφέρθηκε και ανωτέρω (παρ. 2, σ. 10), πληθώρα εγχειριδίων εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας. Σε αυτά συγκαταλέγονται τα εγχειρίδια διδασκαλίας της ελληνικής ως δεύτερης και ξένης γλώσσας του Ιδρύματος Μανόλη Τριανταφυλλίδη, τα οποία εξετάζουμε στην έρευνα μας ως προς την παρουσία ή μη των αυθεντικών κειμένων που αυτά παρουσιάζουν και αξιοποιούν για τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας ως δεύτερης ή ξένης.

3. Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών (Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη)

Το Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών (Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη) ιδρύθηκε ως παράρτημα της Φιλοσοφικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου

της Θεσσαλονίκης, με κληροδότημα του Μανόλη Τριανταφυλλίδη (1883-1959). Έχει ως αποστολή του την προαγωγή και τη διάδοση της ελληνικής γλώσσας, σύμφωνα με τα οριζόμενα από τον Οργανισμό του Ιδρύματος. Ειδικότερα, στην αποστολή του Ινστιτούτου εντάσσονται: η θεωρητική και εφαρμοσμένη, επιστημονική και διεπιστημονική έρευνα στους τομείς της ελληνικής γλώσσας και φιλολογίας, η συγχρονική και διαχρονική μελέτη της ελληνικής γλώσσας, η συγκέντρωση πηγών και η συγκρότηση αρχείων υλικού για τη μελέτη της ελληνικής γλώσσας και γραμματείας, η δημοσίευση επιστημονικών έργων που σχετίζονται με την ελληνική γλώσσα και γραμματεία, η υποβοήθηση της διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας, τόσο ως μητρικής όσο και ως δεύτερης ή ξένης, καθώς επίσης και η διάδοση της ελληνικής γλώσσας στο εξωτερικό.

Επιπροσθέτως, στην αποστολή του Ινστιτούτου συμπεριλαμβάνονται: η αρχειοθέτηση, η δημοσίευση, η ανάδειξη και η προβολή του έργου του ιδρυτή του Ινστιτούτου, η υλοποίηση βραχυπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων ερευνητικών προγραμμάτων σχετικών με το αντικείμενο του Ινστιτούτου, η ανάθεση σε τρίτους και η εποπτεία της εκτέλεσης ερευνητικών έργων σχετικών με το αντικείμενο του Ινστιτούτου, η ερευνητική συνεργασία του Ινστιτούτου με ιδρύματα, ινστιτούτα και πάσης φύσεως οργανισμούς του ιδίου ή συγγενούς επιστημονικού ενδιαφέροντος, στην Ελλάδα, στην Ευρωπαϊκή Ένωση ή σε τρίτες χώρες, και η συμμετοχή του Ιδρύματος σε ερευνητικά προγράμματα των φορέων αυτών. Ακόμη, η διοργάνωση συνεδρίων, επιστημονικών συναντήσεων, διαλέξεων, ημερίδων, σεμιναρίων και κάθε είδους εκδηλώσεων σχετικών με το αντικείμενο του Ινστιτούτου, καθώς και η δημοσίευση των πορισμάτων τους και η χορήγηση υποτροφιών για σπουδές που σχετίζονται με το αντικείμενο του Ινστιτούτου. Ενώ, τέλος, το Ινστιτούτο, σύμφωνα με τη διαθήκη του ιδρυτή του, έχει ως στόχο *την προαγωγή της παιδείας του ελληνικού λαού με κάθε πρόσφορο μέσο.*

Το Ινστιτούτο διοικείται από επταμελές Διοικητικό Συμβούλιο (Δ.Σ.), το οποίο αποτελεί το ανώτατο όργανο διοίκησης και διαχειρίζεται όλα τα θέματα που αφορούν στο Ινστιτούτο. Όργανα διοίκησης είναι, επίσης, ο Πρόεδρος και ο Διευθυντής του Ινστιτούτου, ως υπεύθυνοι για την εκτέλεση των αποφάσεων του Διοικητικού Συμβουλίου, καθώς επίσης και για την παρακολούθηση της οικονομικής διαχείρισης αυτού. Κατά την πρώτη δεκαετία από την ίδρυση του Ινστιτούτου ολοκληρώνεται η δημοσί-

ευση των Απάντων του Μανόλη Τριανταφυλλίδη. Στη συνέχεια το Ινστιτούτο αναλαμβάνει την έκδοση σημαντικών έργων για την ελληνική γλώσσα. Ταυτόχρονα ξεκινούν οι μεταφράσεις γλωσσολογικών εγχειριδίων, ενώ εγκαινιάζεται η σειρά για τη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης - ξένης γλώσσας με το βιβλίο: *Τα νέα ελληνικά για ξένους*. Επιπλέον, αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι κατά τα πρώτα χρόνια της μεταπολίτευσης, το Ίδρυμα συνέβαλε στην καθιέρωση της δημοτικής γλώσσας και στην υλοποίηση των αρχών της γλωσσοεκπαιδευτικής μεταρρύθμισης του 1976. Ανέλαβε, μάλιστα, να συντάξει λεξικό της νέας ελληνικής (*Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής*), η ολοκλήρωση και η έκδοση του οποίου χρονολογείται το 1998¹.

3.1. Εγχειρίδια διδασκαλίας της ελληνικής ως δεύτερης και ξένης γλώσσας του Ιδρύματος Μανόλη Τριανταφυλλίδη

Στο πλαίσιο της προσπάθειας του Ινστιτούτου Νεοελληνικών Σπουδών, για την επιστημονική καλλιέργεια και διάδοση της ελληνικής γλώσσας, διαμορφώθηκε μια σειρά εγχειριδίων διδασκαλίας της ελληνικής ως δεύτερης και ξένης γλώσσας. Τη συγγραφή των βιβλίων ανέλαβε η συγγραφική ομάδα που έχει συγκροτήσει το Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών για την παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού. Τα εν λόγω εγχειρίδια παρουσιάζονται στην παρούσα (3.1) ενότητα της μελέτης μας. Στο σημείο αυτό επισημαίνεται ότι αρκετά εκ των στοιχείων της παρουσίασης των βιβλίων έχουν ληφθεί από τα προλογικά σημειώματα των συγγραφέων και του Ινστιτούτου.

3.1.1 «Τα νέα ελληνικά για ξένους»

Το ανωτέρω βιβλίο του Ινστιτούτου Νεοελληνικών Σπουδών απευθύνεται σε προχωρημένους σπουδαστές της ελληνικής γλώσσας και δημιουργήθηκε με τη συνεργασία του Διδακτικού Προσωπικού του Σχολείου Νέας Ελληνικής Γλώσσας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Η έλλειψη κατάλληλου διδακτικού

¹ Βλ. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη Ανακτήθηκε από:
http://ins.web.auth.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=75&Itemid=100&lang=el

υλικού που να προσφέρει μια ολοκληρωμένη μορφή της νέας ελληνικής γλώσσας υπήρξε η αφορμή για τη συγγραφή αυτού του εγχειριδίου. Το βιβλίο εκδόθηκε για πρώτη φορά τον Οκτώβριο του 1973, ενώ μετρά μέχρι σήμερα είκοσι οκτώ ανατυπώσεις και τέσσερις επανεκδόσεις. Στην τρίτη έκδοση του βιβλίου προστέθηκε η μετάφραση του λεξιλογίου σε αγγλικά και ρωσικά. Συνολικά αποτελείται από τριάντα οκτώ ενότητες, η κάθε μια από τις οποίες περιλαμβάνει διαλόγους στη βάση των οποίων μελετώνται γραμματικά φαινόμενα που παρατίθενται σε πίνακες. Μετά το πέρας της κάθε ενότητας ακολουθούν ασκήσεις εμπέδωσης, καθώς επίσης και παραθέματα με ιδιωτισμούς και εκφράσεις της νέας ελληνικής. Συνοδεύεται από το βιβλίο ασκήσεων.

3.1.2 «Τα ελληνικά για ξενόγλωσσα παιδιά 8-12 χρονών»

Το εν λόγω εγχειρίδιο της Άννας Χατζηπαναγιωτίδη αποτελεί τον πρώτο κύκλο μιας σειράς εγχειριδίων με τίτλο: «Τα ελληνικά ως δεύτερη γλώσσα» του Ινστιτούτου Νεοελληνικών Σπουδών και απευθύνεται σε παιδιά ηλικίας από οκτώ έως δώδεκα ετών διαφόρων εθνικοτήτων, καθώς επίσης και σε παιδιά ομογενών. Η απόφαση για τη συγκρότηση του συγκεκριμένου εγχειριδίου ελήφθη στο πλαίσιο του σεμιναρίου «Κατάρτιση δασκάλων ελληνικής γλώσσας για ξενόγλωσσους», που έλαβε χώρα το 1991 σε συνεργασία με το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, κατόπιν εντοπισμού σχετικής ελλείψεως ανάλογων διδακτικών υλικών για την εν λόγω ηλικιακή κατηγορία παιδιών, ενώ εκδόθηκε για πρώτη φορά τον Ιούνιο του 1992. Το εγχειρίδιο αποτελείται από δέκα κεφάλαια. Στην αρχή κάθε κεφαλαίου περιλαμβάνει διαλόγους, τους οποίους ακολουθούν ασκήσεις εμπέδωσης, ενώ στο τέλος κάθε ενότητας παρουσιάζονται πίνακες με γραμματικά και συντακτικά φαινόμενα. Μετά το πέρας των ενότητων ακολουθεί λεξιλόγιο μεταφρασμένο σε αγγλικά, γερμανικά και ρωσικά. Το βιβλίο ακολουθεί την επικοινωνιακή προσέγγιση διδασκαλίας, ενώ συνοδεύεται από το βιβλίο του δασκάλου και μια μαγνητοφωνημένη ταινία (κασέτα), ως απαραίτητο συμπλήρωμα του όλου εγχειρήματος.

3.1.3 «Τα ελληνικά ως δεύτερη γλώσσα»

Το παρόν εγχειρίδιο της Φανής Βαλσαμάκη-Τζεκάκη και Άννας Χατζηπαναγιωτίδη αποτελεί τον δεύτερο κύκλο της σειράς εγχειριδίων με τίτλο: «Τα

ελληνικά ως δεύτερη γλώσσα» που εκδίδει το Ίδρυμα Νεοελληνικών Σπουδών. Απευθύνεται σε ξενόγλωσσα παιδιά και ελληνόπουλα του εξωτερικού ηλικίας 13 ετών και άνω και κυρίως σε σπουδαστές που έχουν στοιχειώδεις γνώσεις της νεοελληνικής γλώσσας και επιθυμούν να εμπλουτίσουν τις γνώσεις που απέκτησαν από τον πρώτο κύκλο μαθημάτων. Η πρώτη έκδοσή του έλαβε χώρα το 1994. Αποτελείται από είκοσι ενότητες, οι οποίες επεξεργάζονται γραμματικά και συντακτικά φαινόμενα, ενώ δίνει ιδιαίτερη έμφαση στη γραμματική δομή της γλώσσας. Η διάρθρωση των ενοτήτων ακολουθεί μια συγκεκριμένη πορεία. Αρχικώς, παρουσιάζονται φυσικοί διάλογοι, ακολουθούν λεξιλογικές και γραμματικές ασκήσεις, στη συνέχεια παρατίθενται πίνακες με ιδιωτισμούς και εκφράσεις, καθώς επίσης και πίνακες με γραμματικά και συντακτικά φαινόμενα της νέας ελληνικής. Το εν λόγω βιβλίο περιλαμβάνει λεξιλόγιο ενοτήτων στο τέλος του, το οποίο, μάλιστα, είναι μεταφρασμένο σε αγγλικά και ρωσικά, ενώ ακόμη συνοδεύεται από το βιβλίο του δασκάλου. Ακολουθεί την επικοινωνιακή προσέγγιση, κάτι που γίνεται φανερό από τη χρήση των ζωντανών διαλόγων, αλλά και των αυθεντικών κειμένων που αξιοποιεί για τη διδασκαλία της γλώσσας. Τέλος, κεντρικός σκοπός του βιβλίου είναι ο εφοδιασμός των σπουδαστών με γνώσεις που καλύπτουν τις βασικές επικοινωνιακές τους ανάγκες.

3.1.4 «Ελληνικά για προχωρημένους (ομογενείς και αλλογενείς)»

Η παρούσα έκδοση αποτελεί τον τρίτο κύκλο της σειράς εγχειριδίων με τίτλο «Τα ελληνικά ως δεύτερη γλώσσα». Το εγχειρίδιο της Ευαγγελίας Παναγοπούλου και Άννας Χατζηπαναγιωτίδη εκδόθηκε για πρώτη φορά τον Φεβρουάριο του 1997 από το Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, απευθύνεται σε προχωρημένους σπουδαστές της ελληνικής γλώσσας και πραγματεύεται θέματα που αφορούν τη σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα. Στόχος του εν λόγω βιβλίου είναι η κατανόηση και παραγωγή γραπτού και προφορικού λόγου, η κατανόηση της δομής της ελληνικής κοινωνίας και η εξοικείωση του ξένου σπουδαστή, ευρύτερα, με την ελληνική κοινωνία και τον ελληνικό πολιτισμό. Αποτελείται από δώδεκα ενότητες, η διάρθρωση των οποίων είναι η εξής: Συζήτηση, εκφράσεις – παροιμίες – αινίγματα, αυθεντικά κείμενα, ασκήσεις, γραμματικά στοιχεία, κείμενα προς μελέτη, λεξιλόγιο ενότητας. Πιο συγκεκριμένα, όσον αφορά στην αξιοποίηση αυθεντικών κειμένων, το εν λόγω βιβλίο επιλέγει να αξιοποιήσει μια ποικιλία αυτών, επιτυγχάνοντας με αυτόν τον τρόπο να φέρει σε επαφή

τον μαθητευόμενο με την ελληνική πραγματικότητα. Στο τέλος του βιβλίου παρατίθεται λυσάρι με τις απαντήσεις των ασκήσεων του εγχειριδίου.

3.1.5 «Τα ελληνικά είναι ένα...παιχνίδι»

Το παρόν βιβλίο του Ινστιτούτου Νεοελληνικών Σπουδών, το οποίο εκδόθηκε το 2001, είναι αποτέλεσμα της σύμπραξης της Φανής Βαλσαμάκη, Ρούλας Καμαριανού, Λίνας Κανέλλου και Έφης Κατούδη. Δημιουργήθηκε με σκοπό να καλύψει τις ανάγκες των ενηλίκων σπουδαστών της ελληνικής ως δεύτερης και ξένης γλώσσας. Το βιβλίο είναι βασισμένο στην επικοινωνιακή μέθοδο διδασκαλίας της γλώσσας. Ο εκπαιδευτικός στόχος του εγχειριδίου είναι η κατανόηση και παραγωγή γραπτού και προφορικού λόγου. Αυτό επιχειρείται μέσω της επαφής του σπουδαστή με τα γλωσσικά στοιχεία και τις γλωσσικές λειτουργίες της ελληνικής γλώσσας μέσα από ποικίλες επικοινωνιακές καταστάσεις. Το βιβλίο αποτελείται συνολικά από 214 ασκήσεις διαφόρων τύπων (συμπλήρωσης κενών, αντιστοίχισης επιλογής σωστού ή λάθους, μετασχηματισμού κ.α.), διάφορες δραστηριότητες, παιχνίδια ρόλων και ποικίλα γλωσσικά παιχνίδια, ενώ συνοδεύεται από το βιβλίο του δασκάλου.

3.1.6 «Ορίστε! Ελληνικά για αρχάριους»

Το ανωτέρω βιβλίο της Φανής Βαλσαμάκη και Δήμητρας Μανάβη του Ινστιτούτου Νεοελληνικών Σπουδών απευθύνεται σε αρχάριους ενήλικες σπουδαστές της ελληνικής γλώσσας. Εκδόθηκε για πρώτη φορά τον Μάιο του 2004. Στόχος του εγχειριδίου είναι να αποκτήσουν οι σπουδαστές τη βασική επικοινωνιακή ικανότητα χρήσης της ελληνικής γλώσσας. Δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα στην ανάπτυξη της προφορικής επικοινωνίας, χωρίς ωστόσο να παραλείπεται ο γραπτός λόγος. Η θεωρητική, λοιπόν, προσέγγιση που ακολουθεί το βιβλίο είναι η επικοινωνιακή. Αποτελείται από δέκα ενότητες, οι οποίες παρουσιάζουν δέκα επικοινωνιακές καταστάσεις. Κάθε ενότητα διακρίνεται από τέσσερα μέρη. Το πρώτο μέρος αποτελείται από διαλόγους. Το δεύτερο περιλαμβάνει στοιχεία φωνητικής που αφορούν στην προφορά και στη γραπτή μορφή προφορικών φαινομένων. Το τρίτο μέρος περιλαμβάνει πίνακες γραμματικών φαινομένων και το τέταρτο μέρος ασκήσεις εμπέδωσης και δραστηριότητες. Στο τέλος κάθε ενότητας παρουσιάζονται αυθεντικά

κείμενα σχετικά με τη θεματική της εκάστοτε ενότητας. Το αυθεντικό αυτό υλικό προέρχεται από διάφορα έντυπα, όπως αποδείξεις, αιτήσεις, εισιτήρια, ημερήσιος και περιοδικός τύπος, πίνακες δρομολογίων, προγράμματα, προσκλητήρια, τηλεφωνικός κατάλογος, τιμοκατάλογοι κ.α. Μετά το πέρας των ενοτήτων το βιβλίο περιλαμβάνει λεξιλόγιο της διδαχθείσας ύλης. Τέλος, το παρόν εγχειρίδιο συνοδεύεται από το βιβλίο ασκήσεων.

3.1.7 «Διαλέγω και διαβάζω»

Το ανωτέρω βιβλίο, το οποίο επιμελήθηκε η Ελένη Ζήκου-Βάρφη, σχεδιάστηκε με σκοπό να συμπληρώσει την έκδοση του Ινστιτούτου Νεοελληνικών Σπουδών με τίτλο: *Τα ελληνικά για ξενόγλωσσα παιδιά 8 – 12 ετών*. Πρόκειται για ένα Ανθολόγιο λογοτεχνικών κειμένων που δημιουργήθηκε για να εξυπηρετήσει τις ανάγκες διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας σε ελληνόπουλα της διασποράς, σε παιδιά παλιννοστούντων, αλλά και σε ξενόγλωσσα παιδιά που διδάσκονται την ελληνική ως δεύτερη ή ξένη γλώσσα. Το εν λόγω βοήθημα εκδόθηκε το 1995 και περιλαμβάνει αποσπάσματα από λογοτεχνικά έργα, εν μέρει διασκευασμένα, τόσο ποιήματα όσο και πεζά, σπουδαίων Ελλήνων λογοτεχνών, όπως του Οδυσσέα Ελύτη, του Νίκου Καζαντζάκη, του Κώστα Καβάφη, του Γιάννη Ρίτσου, του Γιώργου Σεφέρη και πολλών άλλων παλαιών και νεότερων λογοτεχνών. Κεντρικός σκοπός του εγχειριδίου είναι η επαφή του αναγνώστη τόσο με τον πλούτο της ελληνικής γλώσσας όσο και με τον ελληνικό πολιτισμό.

3.1.8 «Όταν οι Έλληνες γιορτάζουν / Greeks in a Festive Mood»

Το βιβλίο της Νίνας Κοκκαλίδου-Ναχμιά, που έχει εκδοθεί από το Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών το 1995, απευθύνεται σε ελληνόπουλα του εξωτερικού. Βασική επιδίωξη του εν λόγω βιβλίου είναι η επαφή των παιδιών με την ελληνική γλώσσα και παράδοση. Το βιβλίο παρουσιάζει μέσα από την αφήγηση ενός κοριτσιού τα ελληνικά ήθη και έθιμα, τα οποία ξεδιπλώνονται σταδιακά μέσω της πλοκής του βιβλίου. Το εγχειρίδιο περιλαμβάνει αγγλική μετάφραση, ως βοήθημα του αναγνώστη που επιθυμεί να προσεγγίσει απευθείας τη γλώσσα του πρωτοτύπου. Αξίζει, ακόμη, να

σημειωθεί ότι το βιβλίο επιλέγει να παρεμβάλλονται, εντός της κεντρικής αφήγησης, στίχοι ελληνικών τραγουδιών ή ποιημάτων για παιδιά.

3.1.9 «Ομήρου Οδύσσεια. Συντομευμένη και απλουστευμένη απόδοση για ξενόγλωσσους»

Το βιβλίο της Ρούλας Καμαριανού-Βασιλείου που εκδίδει το Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών απευθύνεται σε όσους μαθαίνουν την ελληνική ως δεύτερη ή ξένη γλώσσα και βρίσκονται σε μέσο ή προχωρημένο επίπεδο γλωσσομάθειας. Στόχος του βιβλίου, πέραν της γλωσσικής εξάσκησης και του εμπλουτισμού του λεξιλογίου, είναι να προσφέρει γνώσεις από τη μυθολογία και τον αρχαίο ελληνικό κόσμο και πολιτισμό, κεντρίζοντας το ενδιαφέρον των διδασκόμενων για μελέτη και άλλων έργων της αρχαίας ελληνικής γραμματείας. Περιέχει τις είκοσι τέσσερις ραψωδίες της Οδύσσειας του Ομήρου, οι οποίες έχουν αποδοθεί περιληπτικά και σε απλουστευμένη μορφή της νεοελληνικής γλώσσας. Ως προς τη δομή, ακολουθείται η σειρά των γεγονότων ανά ραψωδία, όπως ακριβώς και στο πρωτότυπο. Πρόκειται, ωστόσο, για μια απλή αναδιήγηση του περιεχομένου της Οδύσσειας, χωρίς διαλογικά μέρη, και με εκούσια παράλειψη στοιχείων για λόγους συντομίας. Στο τέλος κάθε ραψωδίας ακολουθεί λεξιλόγιο και ασκήσεις κατανόησης ή παραγωγής γραπτού και προφορικού λόγου, ενώ ακόμη στο τέλος του βιβλίου παρατίθενται οι λύσεις των ασκήσεων.

4. Το αυθεντικό υλικό στη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας

4.1 Εννοιολογική αποσαφήνιση του όρου «αυθεντικό υλικό»

Η αποσαφήνιση του όρου «αυθεντικό υλικό» παρουσιάζει ορισμένες θεωρητικές και πρακτικές δυσκολίες. Για τον λόγο αυτόν θα επιχειρήσουμε να προσεγγίσουμε τον όρο μέσα από τις απόψεις και τις τοποθετήσεις ορισμένων μελετητών σε βάθος χρόνου.

Κατά τον Morrow (1977), λοιπόν, το αυθεντικό υλικό είναι μέρος της πραγματικής γλώσσας, που παράγεται από έναν πομπό, πραγματικό ομιλητή ή συγγραφέα, που απευθύνει ένα πραγματικό μήνυμα σε δέκτες. Αντίστοιχα, τοποθετούνται οι Geddes και White (1978), σύμφωνα με τους οποίους ως αυθεντικό

υλικό νοείται ο προφορικός λόγος που παράγεται για διδακτικούς ή μη διδακτικούς σκοπούς, τα χαρακτηριστικά του οποίου απαντούν στη γνήσια επικοινωνία. Ο Harmer (1983), από την άλλη πλευρά, συμπληρώνει ότι στο αυθεντικό υλικό εντάσσονται και τα κείμενα του γραπτού λόγου με τη διαφορά ότι αυτά είναι κατάλληλα και σχεδιασμένα για τους φυσικούς ομιλητές μιας γλώσσας.

Παρόμοια για τους Rogers και Medley (1988) ο όρος «αυθεντικό υλικό» χαρακτηρίζει γραπτά και προφορικά γλωσσικά δείγματα που είναι γνήσια και άρρηκτα συνδεδεμένα με το περιβάλλον των φυσικών ομιλητών. Οι Bacon και Finnemann (1990), υποστηρίζουν ότι ως αυθεντικό υλικό νοείται εκείνο που έχει δημιουργηθεί για μη διδακτικούς σκοπούς, αλλά λόγω της γνησιότητας του είναι χρήσιμο στη διδασκαλία της γλώσσας. Ενώ ο Peacock (1997) ορίζει ως αυθεντικό υλικό αυτό που έχει παραχθεί για να εκπληρώσει κοινωνικούς σκοπούς. Τέλος, κατά τον Martinez (2002), ως αυθεντικά υλικά χαρακτηρίζονται εκείνα που απευθύνονται σε φυσικούς ομιλητές της γλώσσας.

Ως απόσταγμα των ανωτέρω ορισμών και προσεγγίσεων του όρου μπορούμε να θεωρήσουμε την κοινή παραδοχή αυτών, δηλαδή ότι το αυθεντικό υλικό αποτελεί, στην ουσία, γνήσιο υλικό, σε γραπτή ή προφορική μορφή, το οποίο προέρχεται από πραγματικό περιβάλλον επικοινωνίας των φυσικών ομιλητών της εκάστοτε γλώσσας, δεν κατασκευάζεται για διδακτικούς σκοπούς, αλλά μπορεί, ωστόσο να αξιοποιηθεί για τη διδασκαλία της γλώσσας.

4.2 Ο Ρόλος του αυθεντικού υλικού στη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης / ξένης γλώσσας

Η αυθεντικότητα αναδεικνύεται ως σημαντική μεθοδολογική επιλογή στη γλωσσική διδασκαλία, εφόσον προσδιορίζει επικοινωνιακά, κοινωνικά, πολιτισμικά και ιστορικά τη χρήση της γλώσσας (Kress, 2000). Η προέλευση, ωστόσο, του αυθεντικού υλικού που αξιοποιείται για τη διδασκαλία της γλώσσας ποικίλει, εφόσον μπορεί να αποτελεί γλωσσικό, οπτικό ή ακουστικό υλικό σε έντυπη ή οπτικοακουστική μορφή (Carter & Nunan, 2001).

Ο Genhard (1996) ταξινομεί το αυθεντικό υλικό στις εξής τέσσερις κατηγορίες:

1. Υλικό ακρόασης και προβολής. Σε αυτήν την κατηγορία συγκαταλέγονται τραγούδια, ταινίες, ντοκιμαντέρ, εκπομπές, διαφημίσεις, κινούμενα σχέδια, κουίζ, μυθιστορήματα.
2. Οπτικό υλικό. Σε αυτό συγκαταλέγονται διαφάνειες, φωτογραφίες, πίνακες, εικόνες.
3. Έντυπο υλικό. Σε αυτό συγκαταλέγονται άρθρα, εκθέσεις, επιστημονικά κείμενα, επιστολές, διοικητικά, κείμενα, λογοτεχνικά κείμενα, ανθρωπιστικά και δημοσιογραφικά κείμενα, κείμενα οδηγίων, χάρτες και διαφημίσεις.
4. Αντικείμενα. Σε αυτήν την κατηγορία συγκαταλέγονται πραγματικά αντικείμενα.

Στο σημείο αυτό είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι δεν είναι εφικτό να ενσωματωθεί στη διδασκαλία οποιοδήποτε αυθεντικό υλικό, διότι ενδέχεται να είναι ακατάλληλο για τους μαθητές στους οποίους απευθύνεται. Για τον λόγο αυτόν είναι αναγκαίο κατά την αναζήτηση αυθεντικού υλικού να λαμβάνονται υπόψη ορισμένες παράμετροι. Έχουν, λοιπόν, προταθεί κατά καιρούς από διάφορους μελετητές κριτήρια, τα οποία είναι σημαντικό να λαμβάνονται υπόψη κατά την επιλογή των αυθεντικών υλικών που πρόκειται να αξιοποιηθούν κατά τη διδασκαλία. Ο McGrath (2002) σημειώνει ότι είναι σημαντικό, μεταξύ άλλων, να επιλέγεται υλικό που ανταποκρίνεται στις γλωσσικές ανάγκες, το γνωστικό επίπεδο και τα ενδιαφέροντα των εκπαιδευόμενων, να έχει πολιτισμικό περιεχόμενο, ενώ συγχρόνως να είναι ποιοτικό και ποικιλοτρόπως αξιοποιήσιμο. Τέλος, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι η πλειονότητα των μελετητών συμφωνεί με την άποψη ότι ένα από τα σημαντικότερα κριτήρια επιλογής αυθεντικού υλικού για διδακτικούς σκοπούς είναι η καταλληλότητα του περιεχομένου (Bernado, 2006).

4.3 Η αξιοποίηση αυθεντικών κειμένων στη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης / ξένης γλώσσας και τα οφέλη της

Είναι χρήσιμο, αρχικώς, να επισημανθεί η ειδοποιός διαφορά μεταξύ «κειμένου» και «αυθεντικού κειμένου». Ως κείμενο, λοιπόν, νοείται οποιαδήποτε γραπτή ή προφορική μορφή λόγου και συγκεκριμένα οποιαδήποτε ακολουθία

προτάσεων είναι γραμματικά ορθή και σημασιολογικά κατανοητή. Ως κείμενο μπορεί να χαρακτηριστεί οποιοδήποτε παράδειγμα γραπτής ή προφορικής γλώσσας, όπως ένα βιβλίο, ένα επίσημο έγγραφο ή ακόμη και το σώμα ενός μηνύματος ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (email). Ενώ ο όρος «αυθεντικό κείμενο» περιγράφει τα κείμενα που χαρακτηρίζονται από γνησιότητα, πρωτοτυπία, αξιοπιστία, φυσικότητα και εγκυρότητα. Ειδικότερα, στη σύγχρονη βιβλιογραφία, ως αυθεντικό υλικό νοείται κάθε γραπτό ή προφορικό κείμενο, που δεν έχει συνταχθεί ρητά για την τάξη ή για τη μελέτη της γλώσσας, αλλά για να ανταποκριθεί σε μια ανάγκη επικοινωνίας, πληροφόρησης, ή αληθινής γλωσσικής έκφρασης (Cuq & Gruca, 2002).

Η αξιοποίηση αυθεντικών κειμένων στη διδασκαλία της γλώσσας αποτελεί μια σύγχρονη εκπαιδευτική πρακτική, η οποία αποτελεί, ουσιαστικά, προέκταση της επικοινωνιακής προσέγγισης (Prabhu, 1987, σελ. 93). Η επιλογή αυτή στηρίχθηκε, κατά κύριο λόγο, στην ανάγκη έγκαιρης εξοικείωσης των εκπαιδευόμενων με κείμενα προερχόμενα από τον κοινωνικό χώρο, τα οποία δύνανται να συμβάλουν στην ταχύτερη και αποτελεσματικότερη ανάπτυξη των επικοινωνιακών δεξιοτήτων των εκπαιδευόμενων (Παπαδοπούλου, 2011).

Ιδιαίτερα, κατά τα πρώτα στάδια εκμάθησης μιας δεύτερης γλώσσας, η αξιοποίηση αυθεντικών κειμένων μπορεί να ενισχύσει το ενδιαφέρον του μαθητή και να τον φέρει σε επαφή με τον πολιτισμό και τη νοοτροπία των φυσικών ομιλητών της γλώσσας-στόχου (Cook, 1981· Gilmore, 2007· Reid, 2014), συμβάλλοντας στην καλύτερη και ταχύτερη εκμάθηση της γλώσσας, εφόσον η πλήρης κατανόηση αυτής προϋποθέτει την κατανόηση και του αντίστοιχου πολιτιστικού πλαισίου αναφοράς που τη δημιούργησε (Mezirow, 1991).

Πιο συγκεκριμένα, τα αυθεντικά κείμενα παρέχουν τη δυνατότητα, ιδίως στους αρχάριους μαθητές, να εκτεθούν από νωρίς στην πραγματική γλώσσα, να αλληλεπιδράσουν με αυτήν και να κατανοήσουν πως αυτή χρησιμοποιείται σε πραγματικές επικοινωνιακές καταστάσεις, συμβάλλοντας στην ταχύτερη ανάπτυξη της επικοινωνιακής ικανότητας και συγχρόνως στην κοινωνικοποίησή τους (Kilickaya, 2004· Widya, 2017). Ωστόσο είναι σημαντικό σε κάθε περίπτωση να λαμβάνεται υπόψη το επίπεδο των μαθητών, διότι δεν καθίστανται όλα τα αυθεντικά κείμενα κατάλληλα για όλους τους μαθητές ανεξαιρέτως.

Επιπροσθέτως, η χρήση αυθεντικού υλικού κατά τη διδασκαλία της γλώσσας ενισχύει και βελτιώνει σημαντικά την παραγωγή και την κατανόηση του προφορικού λόγου, βελτιώνει την αναγνωστική ικανότητα και εμπλουτίζει το λεξιλόγιο (Miller 2003). Ενώ οι αυθεντικές περιστάσεις επικοινωνίας παρέχουν ακόμη στον μαθητή τη δυνατότητα παραγωγής γραμματικά ορθών, σημασιολογικά αποδεκτών και επικοινωνιακά αποτελεσματικών γραπτών κειμένων (Τσιτσανούδη & Μήτση, 2016).

Τέλος, το γεγονός ότι το αυθεντικό υλικό προσφέρει στους εκπαιδευόμενους ένα είδος επικαιρότητας, τόσο σε επίπεδο θεματικού περιεχομένου όσο και σε επίπεδο γλώσσας, το ανάγει σε διδακτικό υλικό, έγκυρο, ενδιαφέρον και χρήσιμο, ιδίως για τους ενήλικους εκπαιδευόμενους (Mishan, 2005). Συνεπώς, η χρήση αυθεντικού υλικού δύναται να αποτελέσει το μέσο για μια πιο ολιστική προσέγγιση της γλώσσας.

Β' ΕΜΠΕΙΡΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

1. Εμπειρική έρευνα – Ανάλυση Περιεχομένου

1.1 Μεθοδολογία της έρευνας

Η επιλογή της ερευνητικής μεθόδου κρίνεται σημαντική, διότι οφείλει να ανταποκρίνεται στη φύση των προβλημάτων και τον σκοπό της διερεύνησης. Στις έρευνες γλωσσολογικού ενδιαφέροντος εφαρμόζεται συστηματικά η ποιοτική ανάλυση περιεχομένου, η οποία αναπτύχθηκε ως επιστέγασμα της ποσοτικής ανάλυσης περιεχομένου σε ανθρωπολογικές μελέτες και κοινωνικές έρευνες (Babbie, 2013). Από μεθοδολογικής απόψεως, η ανάλυση περιεχομένου δύναται να εφαρμόζεται σε Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών, αλλά και σε οποιαδήποτε μορφή γραπτού λόγου. Ως εκ τούτου, στην παρούσα μελέτη επιλέχθηκε ως μεθοδολογικό εργαλείο η ποιοτική ανάλυση περιεχομένου, διότι μελετά τη συχνότητα εμφάνισης ενός χαρακτηριστικού, αλλά εστιάζει ακόμη στο περιεχόμενο του υπό έρευνα γλωσσικού υλικού και οδηγεί στη διατύπωση αξιοποιήσιμων προτάσεων σχετικά με αυτό (Λυδάκη, 2001).

Αναμφίβολα, η κεντρική τάση σε όλες τις σύγχρονες κοινωνικές και ανθρωπιστικές επιστήμες αφορά τον επιστημονικό θετικισμό. Η συγκεκριμένη τάση έχει ως βασικό χαρακτηριστικό της τη χρήση της ποσοτικής προσέγγισης για τη μελέτη της κοινωνικής πραγματικότητας. Ωστόσο, η χρήση ποσοτικών μεθόδων, ειδικά «εργαστηριακών», δεν μπορεί να οδηγήσει σε αποτύπωση των επιμέρους πτυχών του πολυσύνθετου της κοινωνικής πραγματικότητας. Ο βασικός προβληματισμός αφορά το κατά πόσο οι μέθοδοι αυτοί συνιστούν ασφαλείς τρόπους για την εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με τον *πραγματικό κόσμο* (Babones, 2016).

Παρά το γεγονός, λοιπόν, ότι στην επιστημονική κοινότητα προκρίνονται οι ποσοτικοί ερευνητικοί σχεδιασμοί ως ένας αποτελεσματικός τρόπος για την κατασκευή της επιστημονικής γνώσης, σε ένα πλήθος διαφορετικών επιστημονικών πεδίων, όπως η ιατρική, στις κοινωνικές και ανθρωπιστικές επιστήμες προβάδισμα παραδοσιακά έχει η χρήση των ποιοτικών μεθόδων έρευνας. Η ποιοτική μέθοδος έχει δύο βασικά πλεονεκτήματα. Το πρώτο πλεονέκτημα έχει να κάνει με τη δυνατότητα για εις βάθος μελέτη ενός φαινομένου, κάτι αρκετά πιο δύσκολο με βάση την ποσοτική προσέγγιση. Το δεύτερο πλεονέκτημα αφορά τον ευέλικτο ερευνητικό σχεδιασμό, καθώς μπορεί να

μεταβάλλεται διαρκώς βάσει των κρίσεων των ερευνητών κατά την πορεία της έρευνας και δεν είναι αυστηρά προκαθορισμένος, παρέχοντας έτσι τη δυνατότητα για διερεύνηση επιμέρους πτυχών του προς μελέτη ζητήματος, οι οποίες ανακύπτουν κατά την πορεία της μελέτης (Denzin & Lincoln, 2000).

Η ανάλυση περιεχομένου,² ως τομέας της ποιοτικής έρευνας, έχει ως στόχο την αποκρυπτογράφηση μηνυμάτων που εμπεριέχονται σε κείμενα διαφόρων μορφών και εξετάζει τα δεδομένα ως αναπαράσταση κειμένων, εικόνων και εκφράσεων που χρησιμοποιούνται για να διαβαστούν και να ερμηνευτούν από το κοινό. Πρόκειται για μια δυναμική μέθοδο που δίνει έμφαση σε αυτό που μεσολαβεί μεταξύ των ανθρώπων και των συμβόλων, των μηνυμάτων και των πληροφοριών (Hardy et al., 2004). Έτσι, η μέθοδος που ακολουθήθηκε στην παρούσα εργασία βασίστηκε σε ανάλυση περιεχομένου. Ειδικότερα, στα κείμενα εξετάστηκε βάσει ανάλυσης περιεχομένου η συχνότητα αξιοποίησης αυθεντικών κειμένων από τα εγχειρίδια διδασκαλίας της ελληνικής ως δεύτερης ή ξένης γλώσσας του Ινστιτούτου Νεοελληνικών Σπουδών/Ιδρύματος Μανόλη Τριανταφυλλίδη.

Στην ανάλυση περιεχομένου, το κείμενο αποτελεί το τελικό «παραγόμενο προϊόν» της έρευνας. Ο ερευνητής έχει στην πραγματικότητα κάποιο πλάνο ανάλυσης ήδη προ της έναρξης της σχετικής διαδικασίας, δηλαδή ήδη από τη διάρκεια της συλλογής των δεδομένων. Η ανάλυση μπορεί να είναι διερευνητική, περιγραφική ή πειραματική (Φίλιας, 2007). Η φύση της συγκεκριμένης μελέτης είναι **διερευνητική**³, δηλαδή διερευνά το εάν και με ποιόν τρόπο αξιοποιούνται αυθεντικά κείμενα κατά τη διδασκαλία της ελληνικής μέσω των εγχειριδίων του Ινστιτούτου. Όντας διερευνητική είναι και μη περιχαρακωμένη σε συγκεκριμένες τεχνικές και μεθόδους ανάλυσης, καθώς οι τεχνικές και οι μέθοδοι ανάλυσης αφορούν περισσότερο τις περιγραφικές έρευνες, όπως για παράδειγμα έρευνες που επιχειρούν να αποτυπώσουν το βίωμα συγκεκριμένων κοινωνικών ομάδων ή τον μηχανισμό με τον οποίο λαμβάνει χώρα ένα φαινόμενο. Η διερευνητική ανάλυση περιεχομένου βασίζεται στη μελέτη κεντρικής σημασίας στοιχείων των δεδομένων, δηλαδή στην καταγραφή και αποτύπωση των ενδιαφερόντων αυτών στοιχείων που προκύπτουν από τη συλλογή και μελέτη των κειμένων και τα οποία βρίσκονται σε σύμπλευση με τον σκοπό και το πλαίσιο της

² Η οποία μπορεί να είναι ποσοτική και ποιοτική ή μόνο ποσοτική ή μόνο ποιοτική γνωστή ως content analysis

³ Exploratory analysis

έρευνας (Φίλιας, 2007). Ενώ, τέλος, μεταξύ της ποσοτικής και της ποιοτικής ανάλυσης, στη συγκεκριμένη έρευνα προτιμήθηκε η ποιοτική ανάλυση, διότι θεωρείται πιο κατάλληλη για τα κείμενα με χρήση γραπτού λόγου. Η έρευνα θα μπορούσε να εστιάσει στη μέθοδο discourse analysis, αλλά λόγω του ότι τα κείμενα ήταν πολυάριθμα για μια μελέτη σε επίπεδο μεταπτυχιακής εργασίας και ο χρόνος περιορισμένος, προτιμήθηκε η περιγραφική ανάλυση αυτών.

1.2 Αποτελέσματα της έρευνας

Το πρώτο βιβλίο που εξετάστηκε φέρει τον τίτλο «Τα νέα ελληνικά για ξένους». Το παρόν εγχειρίδιο δεν περιλαμβάνει αυθεντικά κείμενα παρά μόνο μικρούς κατασκευασμένους, από τη συγγραφική ομάδα του εγχειριδίου, διαλόγους στην αρχή κάθε ενότητας που εξυπηρετούν τις ανάγκες των γραμματικών και συντακτικών φαινομένων που διδάσκονται σε αυτήν. Ως εκ τούτου, το εν λόγω βιβλίο εστιάζει στη διδασκαλία της γραμματικής και του συντακτικού της νέας ελληνικής γλώσσας. Αυτό γίνεται ιδιαίτερα αντιληπτό από την διάρθρωση των ενότητων του παρόντος βιβλίου, οι οποίες περιλαμβάνουν πίνακες γραμματικών φαινομένων και ασκήσεις εμπέδωσης αυτών, ενώ συχνά το τέλος μιας ενότητας συνοδεύουν ιδιοματισμοί και εκφράσεις της νέας ελληνικής γλώσσας. Στο τέλος του βιβλίου υπάρχει λεξιλόγιο, το οποίο περιλαμβάνει όλες τις λέξεις των μαθημάτων, των ασκήσεων και των ιδιοματισμών – εκφράσεων. Ενώ ακόμη, το βιβλίο ασκήσεων που συνοδεύει το εγχειρίδιο, εξασκεί επίσης τον μαθητή, μέσω μιας τυπολογίας ασκήσεων (συμπλήρωσης κενών, αντιστοίχισης, επιλογής σωστού ή λάθους, μετασχηματισμού, σταυρόλεξα), σε μορφολογικά και συντακτικά φαινόμενα της ελληνικής και ταυτόχρονα βοηθά στην εμπέδωση του λεξιλογίου. Συνεπώς, το βιβλίο δεν περιλαμβάνει αυθεντικά κείμενα προς διδασκαλία, διότι εστιάζει, κυρίως, στη βαθύτερη γνώση και κατανόηση της γραμματικής και συντακτικής δομής της νέας ελληνικής γλώσσας. Η παράλειψη αυθεντικών κειμένων είναι, λοιπόν, συνειδητή αν λάβουμε υπόψη μας το επίπεδο των μαθητών στους οποίους απευθύνεται.

Ένα ακόμη βιβλίο που εξετάστηκε είναι «Τα ελληνικά για ξενόγλωσσα παιδιά 8 – 12 χρονών». Στις ενότητες του εν λόγω βιβλίου δεν εντοπίζονται αυθεντικά κείμενα. Αυτό οφείλεται, ενδεχομένως, στο γεγονός ότι απευθύνεται σε αρχάριους

εκπαιδευόμενους και συγκεκριμένα σε ξενόγλωσσα παιδιά ηλικίας οκτώ έως δώδεκα ετών. Συνεπώς, πρόκειται μάλλον για εκούσια επιλογή του παρόντος εγχειριδίου να μη συμπεριλάβει αυθεντικά κείμενα εντός αυτού για τη διδασκαλία της ελληνικής και όχι για παράλειψη, εφόσον απευθύνεται σε δέκτες που δε γνωρίζουν την ελληνική γλώσσα ή έχουν στοιχειώδεις γνώσεις αυτής. Ως εκ τούτου δε θα ήταν εφικτό οι εκπαιδευόμενοι, σε αυτό το στάδιο, να έρθουν σε επαφή με αυθεντικά κείμενα της γλώσσας, λαμβάνοντας πάντοτε υπόψη το γνωστικό τους επίπεδο. Ωστόσο, το εγχειρίδιο περιλαμβάνει στην αρχή κάθε ενότητας κατασκευασμένους, για εκπαιδευτικούς σκοπούς, διαλόγους, αλλά και παράρτημα μετά το πέρας των ενοτήτων με στίχους γνωστών ελληνικών τραγουδιών (*Κάλαντα Πρωτοχρονιάς, Καρναβάλι, ο Δρόμος, κ. α.*), που σχετίζονται με ελληνικά ήθη και έθιμα, με σκοπό την εξοικείωση του μαθητή με τον ελληνικό πολιτισμό. Ενώ, τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι το βιβλίο του δασκάλου που συνοδεύει το παρόν εγχειρίδιο προτείνει λογοτεχνικά κείμενα σε κάθε ενότητα, με τα οποία κρίνεται σκόπιμο να έρθει σε επαφή ο μαθητευόμενος.

Το επόμενο βιβλίο που εξετάστηκε φέρει τον τίτλο «Τα νέα ελληνικά ως δεύτερη γλώσσα». Το ανωτέρω βιβλίο αξιοποιεί πληθώρα αυθεντικών κειμένων για τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας. Ειδικότερα, εντός του εγχειριδίου συναντάμε μια ποικιλία κειμενικών ειδών που διακρίνονται από γνησιότητα και αυθεντικότητα. Αρχικώς, στην τέταρτη ενότητα του βιβλίου παρουσιάζεται αμέσως μετά τις ασκήσεις εμπέδωσης της ενότητας απόσπασμα από την Ομήρου Οδύσσεια, το οποίο έχει αποδοθεί στη νέα ελληνική. Έπειτα στην πέμπτη ενότητα του βιβλίου συναντάμε στην πρώτη σελίδα της ενότητας τρία αποσπάσματα από άρθρα εφημερίδων, τα οποία πραγματεύονται θέματα που αφορούν σε καιρικές συνθήκες, περιβαλλοντική καταστροφή και εκδηλώσεις πολιτιστικού ενδιαφέροντος. Στην έβδομη ενότητα παρουσιάζεται το κείμενο με τίτλο: «Γλώσσα». Πρόκειται για απόσπασμα από τη *Γλωσσική αυτοβιογραφία* του Παύλου Νιρβάνα, ένα κεφάλαιο από τα *Φιλολογικά Απομνημονεύματά* του. Αντίστοιχα στην πρώτη σελίδα της όγδοης ενότητας του βιβλίου συναντάμε τρεις διαφημίσεις εκδηλώσεων πολιτιστικού ενδιαφέροντος. Συγκεκριμένα, διαφημίζονται δύο παραστάσεις, μία κωμωδία και μία τραγωδία, και μία μουσική συναυλία. Ωστόσο, οι διαφημίσεις, που αναφέρονται ανωτέρω, δεν είναι το μοναδικό αυθεντικό υλικό που συναντάμε στην παρούσα ενότητα, καθώς περιλαμβάνει ακόμη απόσπασμα από τις *Όρνιθες* του Αριστοφάνη. Στην ένατη ενότητα του εγχειριδίου συναντάμε επίσης αυθεντικά κείμενα. Αρχικώς, παρουσιάζεται εντός

αυτής απόσπασμα από το παραμύθι της Χιονάτης των αδελφών Grimm. Στη συνέχεια συναντάμε, μερικώς διασκευασμένο, το ποίημα του μεγάλου Έλληνα ποιητή Κωνσταντίνου Καβάφη με τίτλο: «Ιθάκη».

Εν συνεχεία, συναντάμε και πάλι στην πρώτη σελίδα της δέκατης τέταρτης ενότητας, αρχικώς, τον στίχο του Έλληνα ζωγράφου Κωνσταντίνου Παρθένη «*Φως ίσον χρώμα. Είναι αυτό που γεννάει το σχήμα*» και αμέσως μετά τον στίχο του Έλληνα ζωγράφου και ποιητή Νίκου Εγγονόπουλου «*Σκοπός του έργου τέχνης είναι η κατάργηση της μοναξιάς. Πρέπει να περιέχει μια αληθινή ανθρώπινη παρουσία*». Ενώ στην εν λόγω ενότητα παρουσιάζονται ακόμη το ποίημα «Ρωμοσύνη» του Γιάννη Ρίτσου, καθώς επίσης και μια κριτική έκθεσης ζωγραφικής. Στην πέμπτη ενότητα του βιβλίου συναντάμε επίσης αυθεντικά κείμενα. Συγκεκριμένα, παρουσιάζεται στην αρχή της ενότητας ο «Ολυμπιακός Ύμνος» του Κωστή Παλαμά και στο τέλος αυτής το δημοτικό τραγούδι της Σκιάθου *Το πιπέρι*, το οποίο, μάλιστα, παρουσιάζεται σε άσκηση, αποτελώντας συγχρόνως μια μορφή εξάσκησης του λεξιλογίου της ενότητας που προηγήθηκε.

Στη δέκατη έβδομη ενότητα του βιβλίου παρουσιάζονται αγγελίες που ζητούν και προσφέρουν εργασία, ενώ και η δέκατη όγδοη ενότητα του βιβλίου ξεκινά με μια πρόσκληση σε μαθητική θεατρική παράσταση. Στην ίδια ενότητα παρουσιάζεται απόσπασμα με τίτλο: «Η βελανιδιά» από το διήγημα *Ωρα πολέμου* του Ηλία Βενέζη, ενώ η ενότητα κλείνει με απόσπασμα από το θεατρικό έργο *Παραμύθι χωρίς όνομα* του Ιάκωβου Καμπανέλλη, έργο βασισμένο στο παιδικό βιβλίο της Πηνελόπης Δέλτα, το οποίο φέρει τον ίδιο τίτλο. Τέλος, στην εικοστή και τελευταία ενότητα του εγχειριδίου παρουσιάζονται πραγματικά κείμενα αλληλογραφίας από το βιβλίο “*Έλληνες εργάτες στη Γερμανία*” του Γιώργου Μαντζουράνη.

Από την ανωτέρω ανάλυση γίνεται αντιληπτό ότι το εν λόγω βιβλίο επιχειρεί, αξιοποιώντας αυθεντικά κείμενα, να φέρει σε επαφή τους μαθητές με τα διαφορετικά κειμενικά είδη της ελληνικής γλώσσας, επιτυγχάνοντας πρωτίστως την ανάπτυξη της επικοινωνιακής δεξιότητας των εκπαιδευόμενων και δευτερευόντως την επαφή με τον ελληνικό πολιτισμό. Αυτό γίνεται φανερό από την επιλογή των κειμένων που αξιοποιεί το εγχειρίδιο, καθώς επιλέγονται διαφορετικά είδη κειμένων σε κάθε ενότητα, ενώ ακόμη η ίδια ενότητα συχνά περιλαμβάνει περισσότερα από ένα διαφορετικά είδη αυθεντικού κειμένου. Συγκεκριμένα συναντάμε εντός του βιβλίου λογοτεχνικά κείμενα

(ποιήματα και πεζογραφήματα), θεατρικούς διαλόγους, άρθρα εφημερίδων, διαφημίσεις και επιστολές (κείμενα αλληλογραφίας).

Στη συνέχεια εξετάστηκε το εγχειρίδιο «ελληνικά για προχωρημένους». Στο παρόν εγχειρίδιο συναντάμε επίσης πληθώρα αυθεντικών κειμένων. Αρχικώς, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η επιλογή των ποιητικών στίχων στην αρχή κάθε κεφαλαίου. Οι παρεμβάσεις των ποιητικών στίχων είναι εύστοχες και ευρηματικές, καθώς για τον επαρκή αναγνώστη η αφήγηση εμπλουτίζεται με ποικίλους συμβολισμούς και νοήματα, ενώ για τον μη επαρκή αναγνώστη, ο στίχος από μόνος του, σε συνδυασμό με τη θεματική του κεφαλαίου, θα ενεργοποιήσει, πέρα από την περιέργεια της αναζήτησης του έργου του ποιητή, ένα νέο συμβολισμό του κειμένου. Οι ποιητικοί στίχοι ως τίτλοι κάθε κεφαλαίου είναι μια πρακτική που σημειώνεται από τον Θερβάντες και σήμερα εξακολουθεί να απαντάται στο μυθιστορηματικό έργο συγγραφέων, όπως του Ευγένιου Τριβιζά και του Μάνου Κοντολέων.

Στην αρχή, λοιπόν, της πρώτης ενότητας του βιβλίου συναντάμε τους στίχους του Διονύσιου Σολωμού *“Μήγαρις έχω άλλο στο νου μου, πάρεξ ελευθερία και γλώσσα;”* Ο ανωτέρω στίχος αποτελεί, στην πραγματικότητα, την τοποθέτηση του ποιητή πάνω στο θέμα της γλώσσας και καθορίζει την θεματική της ενότητας. Στη συνέχεια, ακολουθούν στίχοι του Γιώργου Σεφέρη *“Είναι παιδιά πολλών ανθρώπων τα λόγια μας”*, του Οδυσσέα Ελύτη *“Τη γλώσσα μου έδωσαν ελληνική”*, του Γιάννη Ψυχάρη *“Να πολεμά κανείς για την πατρίδα του ή για την εθνική τη γλώσσα, είναι ένας ο αγώνας”* και του Κωστή Παλαμά *“Ο ποιητής καλά καλά δε σκέπτεται παρά με τη γλώσσα και με τον ήχο, με το στίχο και με τη ρίμα, με το ρυθμό και με το μέτρο”*.

Ακολουθούν αποσπάσματα από άρθρα εφημερίδων και περιοδικών με θέμα τη γλώσσα. Αναλυτικότερα, παρουσιάζονται αποσπάσματα από συνεντεύξεις, όπως απόσπασμα από τη συνέντευξη του γλωσσολόγου Μπαμπινιώτη στο περιοδικό *«ΓΥΝΑΙΚΑ»*, καθώς επίσης και απόσπασμα από συνέντευξη του γλωσσολόγου Τσοπανάκη και της βυζαντινολόγου ιστορικού Ελένης Γλύκατζη Αρβελέρ στην εφημερίδα *«ΤΑ ΝΕΑ»*. Επιπροσθέτως, συναντάμε μια επιστολή με θέμα τη ‘φθορά της γλώσσας’. Στην ίδια ενότητα σε άλλο σημείο συναντάμε ένα διαφημιστικό φυλλάδιο και μια ανακοίνωση που αφορά στις εξετάσεις σπουδαστών. Εν συνεχεία, παρουσιάζεται απόσπασμα από το έργο *«Τα πεντάλεπτά μου»* του Εμμανουήλ Κριαρά και άρθρο με θέμα την ομιλία των νέων από το περιοδικό *«ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ»*. Τέλος,

συναντάμε στο τέλος της εν λόγω ενότητας αυτούσιο κείμενο της Άννας Φραγκουδάκη με θέμα τη λεξιπενία από την εφημερίδα «*TA NEA*», το οποίο φέρει τον τίτλο: «*Η γλώσσα κόκαλα δεν έχει*».

Η δεύτερη ενότητα του βιβλίου έχει θέμα την οικολογία και ξεκινά με τα λόγια του Γερμανού ιερέα και θεολόγου Μαρτίνου Λουθήρου *Αν μου έλεγαν πως η συντέλεια του κόσμου θα γίνει αύριο, ακόμη θα φύτευα μια μηλιά*. Στην επόμενη μόλις σελίδα της ενότητας συναντάμε απόσπασμα κόμικ από τη σειρά «*Χαμηλές πτήσεις*» του Αρκά. Στη συνέχεια παρουσιάζεται άρθρο με θέμα τη θαλάσσια ρύπανση από το περιοδικό «*KAI*», ενώ στην ίδια σελίδα απεικονίζεται ενημερωτικό φυλλάδιο του Δήμου Θεσσαλονίκης για την ανακύκλωση. Ακολουθεί χάρτης με την απεικόνιση των υδροτόπων διεθνούς σημασίας, δημοσιευμένος στην εφημερίδα «*ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ*», καθώς επίσης και χάρτες καιρού, συνοδευόμενες από δελτίο καιρού στην εφημερίδα «*ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ*». Στην συνέχεια συναντάμε και πάλι ενημερωτικά φυλλάδια, τα οποία αναφέρονται στην ανακύκλωση και την προστασία των ζώων, ενώ τέλος η ενότητα κλείνει με απόσπασμα από το δοκίμιο «*Οι σκληροί καιροί*» του Έλληνα συγγραφέα, δοκιμογράφου και εκπαιδευτικού Ιωάννη Μιχαήλ Παναγιωτόπουλου με θέμα την ατμοσφαιρική ρύπανση.

Η τρίτη ενότητα ξεκινά με στίχους της Ομήρου Ιλιάδας (...*οι αθάνατοι θεοί τους έμαθαν πάσα γυναικεία τέχνη*...). Η παρούσα ενότητα έχει θέμα την επιστήμη και την τεχνολογία. Το επόμενο αυθεντικό κείμενο που συναντάμε στην εν λόγω ενότητα είναι μια ανακοίνωση του Δήμου Θεσσαλονίκης για ομιλία που αφορά σε αρχαιολογικά ευρήματα. Ακολουθεί ενημερωτική διαφήμιση εκθέσεων και εκδηλώσεων, που λαμβάνουν χώρα στη Θεσσαλονίκη, δημοσιευμένη στη μηνιαία εφημερίδα «*ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ*». Ακολούθως, διαφημίζονται ομιλίες με θέμα την ανάπτυξη της τεχνολογίας και τις αλλαγές που η τελευταία έχει επιφέρει στον γραπτό λόγο. Εντοπίζονται, ακόμη, αποσπάσματα από άρθρα εφημερίδων με θέμα την τεχνολογία και την αξιοποίησή της στον εργασιακό τομέα. Στη συνέχεια συναντάμε απόσπασμα από το βιβλίο: «*Ιστορία του ανθρωπίνου γένους*» του Λευτέρη Σταυριανού. Πρόκειται για το βιβλίο του μαθήματος της Ιστορίας της Α΄ Λυκείου, ενώ τέλος, ως είθισται, παρουσιάζεται ένα αυτούσιο κείμενο και συγκεκριμένα δοκίμιο στο τέλος της ενότητας από το έργο «*Ο σύγχρονος άνθρωπος*» του Παναγιωτόπουλου, το οποίο αφορά στην ανάπτυξη της επιστήμης και της τεχνολογίας. Το κείμενο συνοδεύει ένας στίχος από

το έργο «Οι δρόμοι της ζωής» του Ευάγγελου Παπανούτσου («Για να βρει τον πραγματικό δρόμο για τη ζωή ο σύγχρονος άνθρωπος, πρέπει να αποκτήσει πνεύμα συνεργασίας, να βλέπει το συνάνθρωπό του από την γωνία της αγάπης και κύριο και βασικό, να έχει πίστη στον εαυτό του»).

Η τέταρτη ενότητα του βιβλίου ξεκινά με στίχους της Ομήρου Οδύσσειας (*Γιατί δεν έχει πιο όμορφο παρ' όταν με μια γνώμη αγαπημένο αντρόγυνο φροντίζει για το σπίτι*). Η εν λόγω ενότητα έχει ως θέμα την οικογένεια και το σπίτι. Το επόμενο αυθεντικό κείμενο που συναντάμε στην παρούσα ενότητα είναι ένα άρθρο εφημερίδας, το οποίο αναφέρεται στα οφέλη που προσφέρει η συζυγική θαλπωρή. Στην ίδια σελίδα παρουσιάζονται αγγελίες συνοικεσιών και ακολουθούν προαγγελίες γάμων από την εφημερίδα «*MAKELONIA*». Στη συνέχεια συναντάμε σε δύο διαφορετικά σημεία της ίδιας ενότητας αποσπάσματα κόμικς από τη σειρά «*Χαμηλές πτήσεις*» του Αρκά. Ακολουθούν απόσπασμα από άρθρο εφημερίδας με θέμα τη μητρότητα και άρθρο περιοδικού με θέμα τη βάπτισή. Επιπροσθέτως, άρθρα εφημερίδων συναντάμε και σε επόμενες σελίδες της ενότητας. Τα εν λόγω άρθρα πραγματεύονται επίσης θέματα σχετικά με την οικογένεια και το σπίτι (γονιμότητα, μονογονεϊκή οικογένεια, έξυπνο σπίτι). Τέλος, όπως και ανωτέρω, παρουσιάζεται στο τέλος της ενότητας ένα αυτούσιο κείμενο από το βιβλίο «*Η κρίση του πολιτισμού μας*» του Ευάγγελου Παπανούτσου, με θέμα που ανταποκρίνεται στην θεματική της εν λόγω ενότητας.

Την έναρξη της πέμπτης ενότητας, η οποία έχει ως θέμα το χάσμα των γενεών, συνοδεύουν οι στίχοι του Άγγλου συγγραφέα Βενιαμίν Φρανκλίνου (*Η σοφία αποχτιέται περισσότερο με την πείρα παρά με την μελέτη...*) και το γνωμικό του Γερμανού συγγραφέα Ζαν - Πωλ Ρίχτερ (*Τα γηρατειά είναι δυσάρεστα όχι γιατί δεν έχουν απολαύσεις, αλλά γιατί δεν έχουν ελπίδες*). Τα επόμενα αυθεντικά κείμενα που συναντάμε είναι αποσπάσματα άρθρων, εφημερίδων και περιοδικών, σχετικών με τη θεματική της παρούσας ενότητας. Ακολουθεί απόσπασμα από ενημερωτικό φυλλάδιο του Δήμου Θεσσαλονίκης, καθώς επίσης και απόσπασμα κόμικ από τη σειρά «*Χαμηλές πτήσεις*» του Αρκά, ενώ η ενότητα κλείνει με κείμενο του Μανόλη Ανδρόνικου από την εφημερίδα «*ΤΟ ΒΗΜΑ*». Το παρόν κείμενο φέρει τον τίτλο: «*Η πάλη των γενεών*» και το θέμα του σχετίζεται άμεσα με τη θεματική της ενότητας.

Η έκτη ενότητα έχει ως θέμα της την ισότητα των δύο φύλων. Ξεκινά, λοιπόν, με τον στίχο: «*Είναι, αφεντικό, και η γυναίκα άνθρωπος;*» του Νίκου Καζαντζάκη από

το έργο του «Βίος και Πολιτεία του Αλέξη Ζορμπά». Τα αυθεντικά κείμενα που συναντάμε στην εν λόγω ενότητα είναι αποσπάσματα άρθρων εφημερίδων. Το πρώτο εξ αυτών περιγράφει τη ζωή των αρχαίων Ελληνίδων σε Αθήνα και Σπάρτη, το δεύτερο κείμενο προέρχεται από έργο της Γαλλίδας συγγραφέως, φιλοσόφου, ακτιβίστριας και φεμινίστριας Σιμόν ντε Μποβουάρ. Ως υπαρξίστρια η Μποβουάρ αποδέχεται την αρχή πως η ύπαρξη προηγείται της ουσίας. Επομένως, δε γεννιέται κανείς γυναίκα, αλλά γίνεται. Η ανάλυσή της εστιάζει στην ιδέα του Άλλου. Η κατασκευή της γυναίκας ως το τυπικό παράδειγμα Άλλου είναι για την ίδια το θεμέλιο της καταπίεσης των γυναικών (Παπαδόπουλος, 1987).

Στην ίδια ενότητα συναντάμε, ακόμη, ορισμένες αγγελίες εργασίας, οι οποίες εστιάζουν στην ισότητα μεταξύ των δύο φύλων, χρησιμοποιώντας και τα δύο γραμματικά γένη (*πωλητής-πωλήτρια*). Ακολουθούν άρθρα, δημοσιευμένα στην εφημερίδα «*MAKEΔONIA*», τα οποία αναφέρονται επίσης στην ισότητα ανδρών και γυναικών, ενώ ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η ύπαρξη, στην ίδια σελίδα, φεμινιστικών στίχων ελληνικού τραγουδιού του 1955 «*Τώρα αλλάζαν οι καιροί δεν προσκυνώ τον άνδρα στο κομπολόι της ζωής που μ' έπαιξε σαν χάντρα*», σε σύνθεση του Γεράσιμου Κλουβάτου. Στη συνέχεια παρουσιάζονται άρθρα του αστικού κώδικα που αναφέρονται στον έγγαμο - συζυγικό βίο. Παρατίθενται τα άρθρα όπως αυτά ίσχυαν παλιότερα σε αντιδιαστολή με το πως ισχύουν σήμερα. Κατ' αυτόν τον τρόπο παρατίθενται τα άρθρα και στο βιβλίο του μαθήματος της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής της Ε΄ τάξης του ελληνικού τυπικού Δημοτικού Σχολείου. Αμέσως μετά συναντάμε τρία έντυπα. Το πρώτο αποτελεί απόδειξη είσπραξης, το δεύτερο αποτελεί αίτηση σε Δ.Ο.Υ και το τρίτο έντυπο είναι μια αίτηση συμμετοχής σε συνέδριο. Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθεί ότι στη σύγχρονη εποχή, τα εν λόγω έντυπα έχουν αντικατασταθεί από τα αντίστοιχα ηλεκτρονικά έντυπα, τα οποία ωστόσο δε διαφέρουν όσον αφορά στο περιεχόμενό τους.

Η εν λόγω ενότητα είναι πλούσια σε αυθεντικό υλικό. Παρουσιάζονται, συνεπώς, ποικίλα άρθρα. Συγκεκριμένα, ακολουθεί άρθρο που περιγράφει τη θέση της γυναίκας στη σημερινή εποχή από το περιοδικό «*ΠΑΝΘΕΟΝ*». Ακολουθούν και άλλα άρθρα με αντίστοιχη θεματική, καθώς επίσης και αγγελίες εργασίας, οι οποίες, σε αντιδιαστολή με τις αγγελίες που συναντήσαμε ανωτέρω στην ίδια ενότητα, δεν εστιάζουν στην ισότητα των δύο φύλων, εφόσον δε χρησιμοποιούν και τα δύο

γραμματικά γένη. Στο πλαίσιο αυτό κινείται και η παρουσίαση πινάκων που απεικονίζουν τα ποσοστά ανεργίας των δύο φύλων, αλλά και τις αμοιβές αυτών. Στη συνέχεια συναντάμε και πάλι σε αυτήν την ενότητα απόσπασμα κόμικ από τη «Μαλαφάντα» του Αργεντινίου σκιτσογράφου Χοακίν Σαλβαδόρ Λαβάδο (Quino), το οποίο έχει, σαφώς, κοινή θεματική με αυτή της ενότητας, ενώ παρουσιάζονται, ακόμη, ωρολόγια προγράμματα τηλεοπτικών καναλιών. Τέλος, η ενότητα κλείνει με το κείμενο “*Τι είναι «άνθρωπος» στο σχολικό βιβλίο*” της κοινωνιολόγου Άννας Φραγκουδάκη.

Το θέμα της έβδομης ενότητας αποτελούν η υγεία και η άσκηση. Ως εκ τούτου την αρχή της ενότητας συνοδεύουν οι ακόλουθοι στίχοι του Ιπποκράτη: *Κάλλιον του θεραπεύειν το προλαμβάνειν* και οι κάτωθι στίχοι του Ισοκράτη: *Η σωματική δύναμη συνοδευμένη από φρόνηση ωφελεί. Χωρίς αυτήν όμως βλάπτει όσους την έχουν*. Τα επόμενα αυθεντικά κείμενα που συναντάμε στην εν λόγω ενότητα είναι δύο άρθρα εφημερίδων, τα οποία αναφέρονται στη διατροφή και την υγεία. Ακολουθεί διαφημιστική αφίσα της οργάνωσης «Γιατροί χωρίς σύνορα», ενώ στη συνέχεια παρουσιάζονται επιπλέον τέσσερα άρθρα εφημερίδων και περιοδικών. Τα δύο εξ αυτών αναφέρονται στον αθλητισμό, ενώ τα άλλα δύο στη διατροφή. Επιπροσθέτως, ακολουθούν δύο, ακόμη, άρθρα, τα οποία αναφέρονται στην ψυχική υγεία, ενώ το τέλος της ενότητας συνοδεύει απόσπασμα από το βιβλίο: «*Η φανέλα με το 9*», του Μένη Κουμανταρέα.

Η όγδοη ενότητα έχει θέμα την εκπαίδευση. Την έναρξη της ενότητας συνοδεύουν οι στίχοι του Ισοκράτη: *Της παιδείας οι ρίζες είναι πικρές αλλά ο καρπός γλυκός* και τα λόγια του Αριστοτέλη: *Αυτοί που μελέτησαν προσεκτικά τον τρόπο διακυβέρνησης των ανθρώπων, πρέπει να έχουν πειστεί πως η τύχη των εθνών εξαρτάται από την εκπαίδευση των νέων*. Στη συνέχεια παρουσιάζονται δημοσιεύματα εφημερίδων κοινωνικού περιεχομένου, ενώ ακολουθεί ένα απόσπασμα από το έργο «*Η οικονομία του θείου Σκρουτζ*», το οποίο είναι επίσης δημοσιευμένο στην εφημερίδα «*ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ*». Το επόμενο αυθεντικό κείμενο που συναντάμε στην εν λόγω ενότητα είναι ένας πίνακας, δημοσιευμένος στην εφημερίδα «*ΤΑ ΝΕΑ*», που δίνει πληροφορίες σχετικά με την ιδιωτική εκπαίδευση στην Ελλάδα, ενώ στη συνέχεια ακολουθούν και πάλι σύντομα δημοσιεύματα εφημερίδων με θέμα την εκπαίδευση στη χώρα μας. Ενδιαφέρον παρουσιάζει ακόμη το επόμενο αυθεντικό κείμενο που

συναντάμε, καθώς πρόκειται για μια Προκήρυξη Ειδικής Υποτροφίας. Το τέλος της ενότητας συνοδεύει κείμενο από το βιβλίο «Παιδαγωγική Ψυχολογία» του Αχιλλέα Καψάλη, το οποίο αναφέρεται στην παιδαγωγική σχέση δασκάλου - μαθητή και φέρει τον τίτλο: *Η σχολική τάξη ως κοινωνική ομάδα*.

Η ένατη ενότητα του βιβλίου είναι αφιερωμένη στην οικονομία και την εργασία. Έτσι, συναντάμε στην αρχή αυτής της ενότητας τα εξής λόγια του Αμερικάνου στρατιωτικού και πολιτικού Οδυσσέα Γκραντ: *Δεν ταπεινώνει τον άνθρωπο η εργασία. Δυστυχώς, ο άνθρωπος καμιά φορά την ταπεινώνει*. Τα επόμενα αυθεντικά κείμενα που συναντάμε στην εν λόγω ενότητα είναι άρθρα εφημερίδων, τα οποία αναφέρονται στην οικονομία. Στη συνέχεια, ακολουθούν αγγελίες εργασίας, καθώς επίσης και άρθρα εφημερίδων, τα οποία παρουσιάζουν στοιχεία και πληροφορίες για την ανεργία στη χώρα μας, ενώ ενδιαφέρον παρουσιάζει ακόμη το γεγονός ότι απεικονίζονται διάφορα έντυπα, όπως έντυπο κατανομής κοινόχρηστων και έντυπα προς συμπλήρωση για ανάληψη ή κατάθεση σε τράπεζα. Όπως κάθε ενότητα του εγχειριδίου έτσι και η παρούσα ενότητα κλείνει με ένα αυθεντικό κείμενο-δοκίμιο, του οποίου η θεματική σχετίζεται με το θέμα που πραγματεύεται η εν λόγω ενότητα. Συγκεκριμένα εδώ το απόσπασμα που παρουσιάζεται προέρχεται από το βιβλίο του Ευάγγελου Παπανούτσου που φέρει τον τίτλο «*Η κρίση του πολιτισμού μας*».

Η δέκατη ενότητα του βιβλίου είναι αφιερωμένη στη χώρα μας και φέρει τον τίτλο: «*Ελλάδα*». Την έναρξη της ενότητας συνοδεύουν οι στίχοι του Ισοκράτη: *Έλληνες καλούνται οι της ελληνικής παιδείας μετέχοντες και τα λόγια του Σέλει: Έλληνες είμαστε όλοι. Και οι νόμοι μας και τα γράμματα και η θρησκεία και η τέχνη έχουν τις ρίζες τους στην Ελλάδα*. Εντός της ενότητας συναντάμε πληθώρα αυθεντικών κειμένων. Μεταξύ αυτών βρίσκονται άρθρα εφημερίδων, τα οποία αναφέρονται στους Έλληνες της διασποράς. Εν συνεχεία συναντάμε ένα ιδιαίτερο υλικό, το οποίο έχει συγκεντρωθεί από δημοσιεύματα εφημερίδων και περιοδικών που παρουσιάζει τις απόψεις και τις τοποθετήσεις μεγάλων ξένων συγγραφέων και λογοτεχνών για την Ελλάδα. Επιπλέον, ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι ακολουθούν οι απόψεις σπουδαίων Ελλήνων, παλαιών και νεότερων, συγγραφέων και καλλιτεχνών για τη χώρα μας. Ακολουθεί απόσπασμα από το βιβλίο «*Η δυστυχία του να είσαι Έλληνας*», του Νίκου Δήμου και αμέσως μετά απόσπασμα από τη σειρά κόμικ *Χαμηλές Πτήσεις* του Αρκά. Έπειτα συναντάμε επιπλέον άρθρα εφημερίδων ποικίλου ενδιαφέροντος,

ενώ αυτό που προκαλεί ιδιαίτερη εντύπωση είναι η παρουσία επιπλέον αυτούσιων αυθεντικών κειμένων εντός της ενότητας. Ένα από αυτά είναι κείμενο του Διονύση Σαββόπουλου, ενώ η ενότητα τελειώνει με απόσπασμα από το βιβλίο του μαθήματος της Ιστορίας της Α΄ Γυμνασίου, από την Ηροδότου Ιστορία.

Η εντέκατη ενότητα του βιβλίου φέρει τον τίτλο «πολιτισμός, τέχνες, ψυχαγωγία». Η φράση «ΜΟΥΣΑΙΣ ΧΑΡΙΣΙ ΘΥΕ», η οποία αναγράφεται στην είσοδο της Φιλοσοφικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, συνοδεύει την έναρξη της ενότητας. Στη συνέχεια, συναντάμε στην παρούσα ενότητα άρθρα εφημερίδων και περιοδικών πολιτιστικού ενδιαφέροντος, ενώ αμέσως μετά απεικονίζεται μια πρόσκληση σε εγκαίνια. Η ενότητα φέρνει ακόμη σε επαφή τον αναγνώστη σε επαφή με τη λογοτεχνία, δεδομένου ότι παρουσιάζεται εντός αυτής ποίημα της Σαφούς. Έπειτα, παρουσιάζονται διάλογοι του Καραγκιόζη από την «Εγκυκλοπαίδεια του παιδιού», της Άνας Μεταξά. Ακολούθως, παρουσιάζονται οι στίχοι ενός ρεμπέτικου κι ενός δημοτικού τραγουδιού, ενώ στο τέλος της ενότητας παρουσιάζεται απόσπασμα από το έργο «Η κρίση του πολιτισμού μας», του Ευάγγελου Παπανούτσου.

Η δωδέκατη και τελευταία ενότητα του βιβλίου φέρει τον τίτλο *πολιτεία* και ξεκινά με τα εξής λόγια του Ισοκράτη: *Ο καλός πολίτης πρέπει να ξέρει και να μπορεί να κυβερνιέται και να κυβερνάει*. Το επόμενο αυθεντικό κείμενο που συναντάμε στην παρούσα ενότητα είναι δύο στίχοι από την Ιστορία του Θουκυδίδη. Παρουσιάζεται, μάλιστα, και το πρωτότυπο κείμενο αλλά και η μετάφραση αυτού. Στην ίδια σελίδα υπάρχει ένα ενημερωτικό φυλλάδιο του Δήμου Θεσσαλονίκης που αφορά σε θεατρική παράσταση, καθώς επίσης και απόσπασμα, το οποίο αναφέρεται στα ανθρώπινα δικαιώματα, από το βιβλίο «Ιστορία του ανθρωπίνου γένους», του Σταυριανού.

Ακολουθούν άρθρα και διατάξεις του συντάγματος, ενώ στη συνέχεια συναντάμε άρθρα εφημερίδων και περιοδικών που πραγματεύονται ζητήματα πολιτικού αλλά και νομικού ενδιαφέροντος και περιεχομένου, τα οποία αφορούν τους πολίτες εν γένει. Εν συνεχεία, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η απεικόνιση ορισμένων εγγράφων, όπως μια επιστολή πρυτανείας και μια αίτηση προς συμπλήρωση με σκοπό την έκδοση διαβατηρίου. Ακολούθως, συναντάμε μια καταγγελία σύμβασης εργασίας, ενώ τέλος, ως είθισται στο τέλος κάθε ενότητας, υπάρχει ένα αυθεντικό κείμενο ή απόσπασμα από βιβλίο του οποίου η θεματική σχετίζεται με αυτήν της

ενότητας. Στην παρούσα, λοιπόν, περίπτωση παρουσιάζεται απόσπασμα από τον Περικлеούς Επιτάφιο, από την Ιστορία του Θουκυδίδη. Το εν λόγω κείμενο παρουσιάζεται μεταφρασμένο, σε μετάφραση του Άγγελου Βλάχου, και όχι πρωτότυπο, ώστε να μπορεί να γίνει ευκολότερα κατανοητό από τους αναγνώστες του εγχειριδίου, δεδομένου ότι απευθύνεται και σε αλλογενείς σπουδαστές.

Από την μελέτη του εν λόγω εγχειριδίου διαπιστώνουμε ότι περιλαμβάνει, εντός των δώδεκα ενότητων που το αποτελούν, πολλά και ποικίλα αυθεντικά κείμενα. Συγκεκριμένα, περιέχει δοκίμια και κείμενα που απευθύνονται σε επαρκείς αναγνώστες, λογοτεχνικά κείμενα, κόμικς, αλλά και πολλά επίσημα έγγραφα, καθώς επίσης και διαφόρων ειδών έντυπα, τα οποία είναι αφενός ικανά να φέρουν τον εκπαιδευόμενο σε επαφή με τα διαφορετικά γλωσσικά στοιχεία της ελληνικής και τις υφολογικές εκφάνσεις της και αφετέρου να βοηθήσουν τον μαθητευόμενο να κατανοήσει ευκολότερα και καλύτερα την ελληνική κοινωνία και ευρύτερα την ελληνική πραγματικότητα. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει, ακόμη, η πληθώρα των άρθρων από εφημερίδες και περιοδικά που συναντάμε στο εν λόγω βιβλίο, εφόσον κάθε ενότητα του εγχειριδίου περιλαμβάνει άρθρα, τα οποία σχετίζονται άμεσα με τη θεματική της εκάστοτε ενότητας.

Η έντονη παρουσία, λοιπόν, του αυθεντικού υλικού και συγκεκριμένα των αυθεντικών κειμένων, όπως ενδιαφέρει τη μελέτη μας, καθιστά το εγχειρίδιο ικανό να καλύψει τις ιδιαίτερες ανάγκες τόσο των ομογενών όσο και των αλλογενών μαθητευόμενων της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας, ενώ η ποικιλία και η πληθώρα των αυθεντικών κειμένων οφείλονται, κατά τη γνώμη μας, στο γεγονός ότι το βιβλίο απευθύνεται σε όσους ήδη κατέχουν σε ικανοποιητικό βαθμό τη γλώσσα και επιθυμούν να προχωρήσουν σ' ένα ακόμη πιο προχωρημένο επίπεδο γνώσης και κατοχής της. Ως εκ τούτου η αξιοποίηση αυθεντικού υλικού σε αυτό το στάδιο εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας κρίνεται εξαιρετικά σημαντική.

Τέλος, δεν θα μπορούσε να μη γίνει αναφορά στην επιλογή της συγγραφικής ομάδας του εγχειριδίου να χρησιμοποιήσει υλικό, το οποίο φέρνει τον εκπαιδευόμενο σε επαφή όχι μόνο με τον πλούτο της ελληνικής γλώσσας, αλλά και με τον ελληνικό πολιτισμό και τη νεοελληνική κοινωνία. Αυτό γίνεται ιδιαίτερα αντιληπτό ήδη από την έναρξη των ενότητων με την επιλογή των ποιητικών στίχων σπουδαίων Ελλήνων συγγραφέων, φιλοσόφων και καλλιτεχνών που τη συνοδεύουν, αλλά και ακολούθως

εντός των ενοτήτων με την παρουσία διαφόρων κειμένων και άρθρων ιστορικού, πολιτικού ή πολιτιστικού ενδιαφέροντος. Ωστόσο, η επιλογή αυτή δεν επισκιάζει τον οικουμενικό χαρακτήρα του εγχειριδίου, καθώς δεν παραλείπει να συμπεριλάβει αποφθέγματα, στίχους και απόψεις ξένων μεγάλων επιστημόνων, φιλοσόφων, λογοτεχνών και ευρύτερα καλλιτεχνών.

Το επόμενο εγχειρίδιο που εξετάστηκε στο πλαίσιο της παρούσας μελέτης είναι «Τα ελληνικά είναι ένα...παιχνίδι». Το παρόν αποτελεί βιβλίο ασκήσεων και ως εκ τούτου δεν περιλαμβάνει κείμενα προς διδασκαλία. Ωστόσο εντός του εγχειριδίου συναντάμε ορισμένα τραγούδια, τα οποία αξιοποιούνται για την ανάπτυξη της δεξιότητας κατανόησης προφορικού λόγου των μαθητευόμενων, καθώς επίσης και ορισμένες διαφημίσεις. Αναλυτικότερα, στη σελίδα 122-123 του βιβλίου παρουσιάζονται τέσσερις διαφημίσεις παιδικών κατασκηνώσεων. Στη συνέχεια, στη σελίδα 152-153 του βιβλίου παρουσιάζονται οι στίχοι του τραγουδιού «δυνατά-δυνατά», σε εκτέλεση της Ελευθερίας Αρβανιτάκη και στίχους της Λίνας Νικολακοπούλου. Παρόμοια στη σελίδα 177 συναντάμε το τραγούδι «Να μ' αγαπάς» σε εκτέλεση του Παύλου Σιδηρόπουλου και στίχους του Ανδρέα Θωμόπουλου, ενώ ακολουθεί στη σελίδα 226 το τραγούδι με τίτλο «Θεσσαλονίκη» σε εκτέλεση του Γιάννη Κούτρα και στίχους του Νίκου Καββαδία. Ακολούθως, στη σελίδα 235 του βιβλίου εντοπίζουμε το τραγούδι «Ο δρόμος» σε εκτέλεση του Μάνου Λοΐζου και στίχους της Κωστούλας Μητροπούλου, ενώ τέλος ακολουθούν στη σελίδα 258 του βιβλίου οι στίχοι του τραγουδιού «Γυρίζω τις πλάτες μου στο μέλλον» σε εκτέλεση των Χάρη και Πάνου Κατσιμίχα και στίχους του Διονύση Τσακνή.

Το βιβλίο «Ορίστε! Ελληνικά για αρχάριους» δίνει ιδιαίτερη βαρύτητα στην ανάπτυξη της βασικής επικοινωνιακής ικανότητας. Έτσι, παρά το γεγονός ότι απευθύνεται σε αρχάριο επίπεδο σπουδαστών της ελληνικής γλώσσας δεν παραλείπει την αξιοποίηση αυθεντικών κειμένων. Πιο συγκεκριμένα, το εγχειρίδιο περιλαμβάνει στο τέλος κάθε ενότητας αυθεντικά κείμενα που ανταποκρίνονται σε διαφορετικές επικοινωνιακές ανάγκες και περιστάσεις επικοινωνίας. Αναλυτικότερα, στο τέλος της πρώτης ενότητας παρουσιάζονται επίσημα έγγραφα, ένα δελτίο ταυτότητας κι ένα διαβατήριο, ενώ ακόμη παρουσιάζονται μια αίτηση προς συμπλήρωση και ένα κουπόνι εγγραφής/ συμμετοχής, τα οποία αναγράφουν τα βασικά στοιχεία ταυτοποίησης ενός προσώπου. Στο τέλος της δεύτερης ενότητας παρουσιάζονται ελληνικά εισιτήρια

μέσων μαζικής συγκοινωνίας και μεταφοράς και συγκεκριμένα ένα ακτοπλοϊκό εισιτήριο, ένα εισιτήριο τρένου και ένα εισιτήριο για μετρό ή αστικό λεωφορείο. Στο τέλος της τρίτης ενότητας παρουσιάζονται ένας τηλεφωνικός κατάλογος, αγγελίες και μια διαφημιστική αφίσα. Στη συνέχεια, στην τέταρτη ενότητα απεικονίζονται τιμολόγια και αποδείξεις αγορών, μια διαφημιστική κάρτα, ένας τιμοκατάλογος και μια λίστα αγορών, ενώ στην επόμενη ενότητα του βιβλίου συναντάμε ένα πρωτοσέλιδο εφημερίδας αγγελιών, καθώς επίσης και ένα διαφημιστικό φυλλάδιο.

Στο τέλος της έκτης ενότητας συναντάμε μια στήλη τοπικού περιοδικού που παρουσιάζει τις πολιτιστικές εκδηλώσεις του μήνα, μια στήλη που παρουσιάζει το πρόγραμμα των θεατρικών παραστάσεων και ακόμη μια με το μηνιαίο πρόγραμμα του κινηματογράφου, ενώ απεικονίζεται στην ίδια σελίδα ένα καρτ ποστάλ. Στην έβδομη ενότητα συναντάμε τρεις λογαριασμούς, έναν τηλεπικοινωνιακών τελών, έναν ηλεκτρικού ρεύματος κι έναν λογαριασμό ύδρευσης, ενώ ακόμη στην ίδια σελίδα παρατίθενται μια αίτηση συμπλήρωσης ατομικών στοιχείων προς υποβολή σε τράπεζα και ένα εισιτήριο σειράς προτεραιότητας για ταμειακή εξυπηρέτηση σε κατάσταση τραπέζης. Στην όγδοη ενότητα εντοπίζονται κατάλογοι ψητοπωλείων και εστιατορίων και διαφημιστικές κάρτες και φυλλάδια αυτών. Εν συνέχεια, εντός της ένατης ενότητας παρουσιάζονται χάρτες καιρού, ενώ στο τέλος αυτής απεικονίζονται διαφημιστικά φυλλάδια. Στην δέκατη και τελευταία ενότητα του εγχειρίδιου συναντάμε εντός της ενότητας μια σελίδα με τον χάρτη της Ελλάδας, ενώ στο τέλος της, παρουσιάζονται δύο προσκλήσεις, μία πρόσκληση γάμου και μία βάπτισης, καθώς επίσης και μία ευχετήρια κάρτα.

Από τη μελέτη του ανωτέρω βιβλίου προκύπτει ότι το εν λόγω εγχειρίδιο του Ινστιτούτου Νεοελληνικών Σπουδών επιλέγει να αξιοποιήσει αυθεντικό υλικό για την καλύτερη και αποτελεσματικότερη εκμάθηση της ελληνικής. Το εν λόγω εγχειρίδιο παρότι απευθύνεται σε αρχάριο επίπεδο σπουδαστών δε διστάζει να φέρει σε επαφή τους μαθητευόμενους με αυθεντικά κείμενα της ελληνικής γλώσσας. Το «Ορίστε! Ελληνικά για αρχάριους» επιλέγει να αξιοποιήσει αυθεντικό υλικό στο τέλος κάθε ενότητας. Το υλικό που επιλέγει σε κάθε ενότητα ανταποκρίνεται σε διαφορετικές επικοινωνιακές περιστάσεις και καλύπτει βασικές επικοινωνιακές ανάγκες των μαθητών στους οποίους απευθύνεται. Πιο συγκεκριμένα, παρουσιάζει στην τελευταία σελίδα κάθε ενότητας επίσημα έγγραφα, όπως δελτίο ταυτότητας, διαβατήριο αλλά και

αιτήσεις, αποδείξεις, εισιτήρια, λογαριασμούς, προσκλήσεις και άλλα κείμενα με τα οποία μπορεί να έρθει σε επαφή ο μαθητής στην καθημερινότητα της ελληνικής πραγματικότητας.

Το επόμενο βιβλίο, του Ινστιτούτου Νεοελληνικών Σπουδών, που εξετάσαμε είναι το «διαλέγω και διαβάζω». Πρόκειται για ένα ανθολόγιο λογοτεχνικών κειμένων, ποιημάτων και πεζογραφημάτων, για παιδιά. Στόχος του εν λόγω βιβλίου, όπως αναφέρεται και στο προλογικό σημείωμα αυτού, είναι η επαφή του παιδιού με την *ελληνική γλώσσα, σκέψη και πολιτισμό*. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι περιλαμβάνει έργα του Βιζυηνού, του Ελύτη, του Καβάφη, του Τριβιζά, αλλά και πολλών ακόμη νεότερων ή παλαιότερων μεγάλων Ελλήνων συγγραφέων. Συνεπώς, πρόκειται για ένα βοηθητικό εγχειρίδιο εκμάθησης της ελληνικής που επιχειρεί μέσω της επαφής του μαθητή με αυθεντικά κείμενα της γλώσσας και συγκεκριμένα την ελληνική παιδική λογοτεχνία να πετύχει την αποτελεσματικότερη και ταχύτερη κατανόηση και εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας, επιτυγχάνοντας συγχρόνως την επαφή με τον ελληνικό πολιτισμό.

Ακολούθως, το βιβλίο «Όταν οι Έλληνες γιορτάζουν – Greeks in a festive mood» αποτελεί ένα βοηθητικό εγχειρίδιο εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας, το οποίο περιλαμβάνει εντός της κεντρικής αφήγησης επιπλέον αυθεντικό υλικό. Ειδικότερα, παρεμβάλλονται, ανάμεσα στην αφήγηση, στίχοι ελληνικών τραγουδιών και ποιημάτων. Συνεπώς, είναι φανερό ότι το εν λόγω εγχειρίδιο επιχειρεί μέσω αυθεντικών κειμένων της ελληνικής και ακριβέστερα μέσω ποιημάτων και τραγουδιών να πετύχει αφενός την ταχύτερη και αποτελεσματικότερη εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας και αφετέρου την καλύτερη κατανόηση του ελληνικού πολιτισμού.

Τέλος, το βιβλίο του Ινστιτούτου Νεοελληνικών Σπουδών με τίτλο: «Ομήρου Οδύσσεια» αποτελεί επίσης ένα βοηθητικό εγχειρίδιο εκμάθησης της ελληνικής, το οποίο αποδίδει ιδιαίτερη βαρύτητα τόσο στον εμπλουτισμό του λεξιλογίου των εκπαιδευόμενων όσο και στην καλύτερη κατανόηση του ελληνικού πολιτισμού, προσφέροντας γνώσεις από την ελληνική μυθολογία και τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό. Γίνεται, ως εκ τούτου, φανερή η προσπάθεια του εν λόγω εγχειριδίου να συμβάλλει μέσω αυθεντικού υλικού και συγκεκριμένα μέσω της ελληνικής μυθολογίας στην ταχύτερη και αποτελεσματικότερη εκμάθηση της ελληνικής ως δεύτερης ή ξένης

γλώσσας, καθώς επίσης και στην καλλιέργεια του ενδιαφέροντος των εκπαιδευόμενων για περαιτέρω μελέτη έργων της αρχαίας ελληνικής γραμματείας.

1.3 Σύνοψη των αποτελεσμάτων

Η σύνοψη των αποτελεσμάτων της ανάλυσης παρουσιάζεται στον κάτωθι πίνακα. Όπως διαπιστώνεται από τον πίνακα, αναλύθηκαν συνολικά εννιά (9) εγχειρίδια του Ινστιτούτου Νεοελληνικών Σπουδών για τη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης ή ξένης γλώσσας. Τα επτά (7) εξ αυτών αξιοποιούν αυθεντικά κείμενα για τη διδασκαλία και την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας. Σε δύο (2) εγχειρίδια δεν εντοπίζονται αυθεντικά κείμενα. Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθεί ότι τα εγχειρίδια που δεν περιλαμβάνουν αυθεντικά κείμενα απευθύνονται σε αρχάριο επίπεδο μαθητών που δεν έχουν στοιχειώδεις γνώσεις της ελληνικής γλώσσας και δεν ανταποκρίνονται στο γνωστικό επίπεδο που απαιτείται για την κατανόηση αυθεντικών κειμένων της ελληνικής, ενώ τρία (3) εξ αυτών αποτελούνται αποκλειστικά από αυθεντικό υλικό. Το πρώτο εκ των τριών είναι αφιερωμένο στη λογοτεχνία, καθώς περιλαμβάνει λογοτεχνικά κείμενα, ποιήματα και πεζογραφήματα, το δεύτερο αποτελεί διήγημα με έντονα ελληνικά πολιτισμικά στοιχεία και το τελευταίο είναι αφιερωμένο στην ελληνική μυθολογία, εφόσον αποτελεί διασκευή της Ομήρου Οδύσσειας. Περισσότερες λεπτομέρειες σχετικά με τις συγκεκριμένες κατηγοριοποιήσεις παρουσιάζονται στον σχετικό πίνακα.

Πίνακας 1.

Η αξιολόγηση των εγχειριδίων που αναλύθηκαν

	Περιλαμβάνει αυθεντικά κείμενα	Σε μεγάλη συχνότητα	Επίπεδο στο οποίο απευθύνεται
<i>Τα νέα ελληνικά για ξένους</i>	Όχι	-	Προχωρημένο επίπεδο

<i>Τα ελληνικά για ξενόγλωσσα παιδιά 8 – 12 ετών</i>	Όχι	-	Αρχάριο επίπεδο
<i>Τα ελληνικά ως δεύτερη γλώσσα</i>	Ναι	Ναι	Προχωρημένο επίπεδο
<i>Ελληνικά για προχωρημένους (ομογενείς και αλλογενείς)</i>	Ναι	Ναι	Προχωρημένο επίπεδο
<i>Τα ελληνικά είναι ένα... παιχνίδι</i>	Ναι	Όχι	Προχωρημένο επίπεδο
<i>Ορίστε! Ελληνικά για αρχάριους</i>	Ναι	Όχι	Αρχάριο Επίπεδο
<i>Διαλέγω και διαβάζω</i>	Ναι	Ναι	Αρχάριο επίπεδο
<i>Όταν οι Έλληνες γιορτάζουν – Greeks in a festive mood</i>	Ναι	Ναι	Αρχάριο επίπεδο
<i>Ομήρου Οδύσσεια. Συντομευμένη και απλουστευμένη απόδοση για ξενόγλωσσους</i>	Ναι	Ναι	Αρχάριο επίπεδο

2. Συμπεράσματα

Η μελέτη των ανωτέρω εγχειριδίων οδήγησε στη διεξαγωγή ορισμένων συμπερασμάτων. Αρχικώς, διαπιστώνεται ότι η συντριπτική πλειοψηφία των εγχειριδίων του Ινστιτούτου Νεοελληνικών Σπουδών για τη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης ή ξένης γλώσσας περιλαμβάνει και ως εκ τούτου αξιοποιεί αυθεντικά κείμενα για τη διδασκαλία και την εκμάθηση της νέας ελληνικής γλώσσας. Συγκεκριμένα, εξετάσαμε εννιά (9) εγχειρίδια, τα επτά (7) εκ των οποίων περιλαμβάνουν αυθεντικά κείμενα, άλλα σε μεγαλύτερο και άλλα σε μικρότερο βαθμό.

Στο σημείο αυτό είναι χρήσιμο να αναφερθεί ότι τα εγχειρίδια που απευθύνονται σε προχωρημένο επίπεδο σπουδαστών αξιοποιούν πολλά και ποικίλα αυθεντικά κείμενα, σε αντίθεση με εκείνα, τα οποία απευθύνονται σε αρχάριο επίπεδο εκπαιδευόμενων, τα οποία αξιοποιούν σε μικρότερη συχνότητα αυθεντικά κείμενα. Το γεγονός αυτό μπορεί να ερμηνευτεί, αν αναλογιστούμε ότι πρόκειται για εκπαιδευόμενους που δεν έχουν ακόμη στοιχειώδεις γνώσεις της ελληνικής και αυτό συνεπάγεται ότι είναι δύσκολο να ανταποκριθούν σε οποιοδήποτε αυθεντικό κείμενο, δεδομένου ότι τα εν λόγω κείμενα παρουσιάζουν μεγαλύτερο βαθμό δυσκολίας από ότι λόγου χάριν ένας απλός, καθημερινός διάλογος φυσικών ομιλητών της νέας ελληνικής. Συνεπώς, ένας επιπλέον παράγοντας που αφορά στη παρουσία ή μη αυθεντικού υλικού και δη αυθεντικών κειμένων στα εγχειρίδια διδασκαλίας της ελληνικής ως δεύτερης ή ξένης γλώσσας, όπως προκύπτει από την παρούσα μελέτη, είναι το γνωστικό επίπεδο στο οποίο απευθύνεται το εκάστοτε εγχειρίδιο.

Αξίζει ακόμη να σημειωθεί ότι ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το αυθεντικό υλικό που εντοπίζεται στο εγχειρίδιο «Ελληνικά για προχωρημένους (ομογενείς και αλλογενείς)». Το εν λόγω εγχειρίδιο περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, μια ποικιλία αυθεντικών κειμένων, επιτυγχάνοντας κατ' αυτόν τον τρόπο την επαφή των μαθητευόμενων με τα διαφορετικά είδη του γραπτού λόγου, αλλά και τα διαφορετικά υφολογικά χαρακτηριστικά της νέας ελληνικής γλώσσας. Ενώ αξίζει επίσης να αναφερθούμε στα δύο εγχειρίδια που δεν περιλαμβάνουν αυθεντικά κείμενα. Το πρώτο φέρει τον τίτλο «Τα νέα ελληνικά για ξένους». Το παρόν εγχειρίδιο είναι το πρώτο του Ινστιτούτου Νεοελληνικών Σπουδών για τη διδασκαλία της ελληνικής ως ξένης, το οποίο εκδόθηκε για πρώτη φορά το 1973. Το βιβλίο δεν περιλαμβάνει αυθεντικά

κείμενα, διότι σκοπός του είναι να προσφέρει μια πιο ολοκληρωμένη μορφή της νέας ελληνικής, εστιάζοντας στη διδασκαλία της γραμματικής και του συντακτικού της γλώσσας.

Το δεύτερο βιβλίο, «Τα ελληνικά για ξενόγλωσσα παιδιά 8 – 12 ετών», δεν περιλαμβάνει αυθεντικά κείμενα εντός του. Ωστόσο, το εν λόγω βιβλίο δεν παραλείπει να φέρει σε επαφή τους μαθητευόμενους με αυθεντικά κείμενα της γλώσσας, εφόσον το βιβλίο του δασκάλου, που συνοδεύει το εγχειρίδιο, προτείνει κείμενα, με τα οποία κρίνεται ωφέλιμο να έρθει σε επαφή ο εκπαιδευόμενος.

Επιπροσθέτως, η έκδοση «Διαλέγω και διαβάζω» του Ινστιτούτου, η οποία αποτελεί βοήθημα για τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας, περιλαμβάνει λογοτεχνικά κείμενα για παιδιά, ποιήματα και πεζά, και σχεδιάστηκε με σκοπό να συμπληρώσει «Τα νέα ελληνικά για ξενόγλωσσα παιδιά από 8 -12 ετών». Συνεπώς, το τελευταίο εγχειρίδιο παρότι δεν περιλαμβάνει εντός αυτού αυθεντικά κείμενα συνοδεύεται από το συμπληρωματικό βοήθημα, επιτυγχάνοντας με τον τρόπο αυτόν την επαφή του μαθητή με τη λογοτεχνία. Στο σημείο αυτό είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι η χρήση των αυθεντικών υλικών κατά τη διδασκαλία μιας ξένης γλώσσας συνιστάται από πολλούς ερευνητές, ωστόσο είναι εξαιρετικά ωφέλιμο να λαμβάνεται υπόψη το επίπεδο των μαθητών, διότι δεν είναι όλα τα αυθεντικά υλικά κατάλληλα για όλους του μαθητές.

Καταληκτικά, τα εγχειρίδια διδασκαλίας της ελληνικής ως δεύτερης / ξένης γλώσσας του Ινστιτούτου Νεοελληνικών Σπουδών (Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη) εφαρμόζουν την επικοινωνιακή μέθοδο διδασκαλίας της γλώσσας, της οποίας άξονας θεωρείται η αξιοποίηση αυθεντικού υλικού. Ως εκ τούτου, και όπως προκύπτει από την μελέτη μας, τα εν λόγω βιβλία αξιοποιούν σε σημαντικό βαθμό αυθεντικά κείμενα για τη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης ή ξένης γλώσσας, εφόσον αυτά περιλαμβάνουν είτε εντός τους είτε χρησιμοποιούν ως συμπληρωματικό βοήθημα αυτών αυθεντικά κείμενα, άλλα σε μεγαλύτερο και άλλα σε μικρότερο βαθμό. Συνολικά, τα αυθεντικά κείμενα που συναντάμε είναι περισσότερα στα εγχειρίδια για προχωρημένους σπουδαστές, ενώ παρατηρείται, τέλος, όσον αφορά στην επιλογή του αυθεντικού υλικού, ότι παρουσιάζονται διαφορετικά και ποικίλα είδη κειμένων με ιδιαίτερη έμφαση στα λογοτεχνικά κείμενα, τα δοκίμια και τα άρθρα ελληνικών εφημερίδων και περιοδικών.

Αντί επιλόγου

Η μεγάλη εισροή μεταναστών και προσφύγων των τελευταίων δεκαετιών άλλαξε, σε μεγάλο βαθμό, τα δεδομένα της ελληνικής κοινωνίας και οδήγησε στην ανάγκη για οργάνωση των σχέσεων μεταξύ των πολιτών, με τρόπο τέτοιο ώστε να επιφέρει την αρμονική συνύπαρξη των ανθρώπων και τη δημιουργική αλληλεπίδραση των πολιτισμών (Παπαχρήστος, 2010). Στο πλαίσιο, λοιπόν, της σύγχρονης, πολυπολιτισμικής πραγματικότητας, δεδομένης της αυξανόμενης κινητικότητας των ανθρώπων που αναζητούν μια καλύτερη ζωή σε νέους τόπους, η εκμάθηση διαφορετικών γλωσσών αποτελεί αναγκαιότητα.

Ειδικότερα, η εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας από αλλογενείς δύναται να αποτελέσει ένα πολύτιμο εργαλείο για την ένταξή τους στην ελληνική κοινωνία και την αλληλεπίδραση τους με το νέο περιβάλλον στο οποίο εισέρχονται. Αρωγός στην προσπάθεια αυτήν είναι η αξιοποίηση αυθεντικού υλικού κατά τη διδασκαλία και την εκμάθηση της ελληνικής ως δεύτερης ή ξένης γλώσσας, καθώς η επαφή του μαθητευόμενου με τα διαφορετικά είδη κειμένων μπορεί να αποτελέσει την αφορμή για γλωσσική ανάπτυξη, αλλά και την κατανόηση του πολιτισμικού πλαισίου της ελληνικής κοινωνίας που διαφέρει, σαφώς, από το αντίστοιχο πλαίσιο των χωρών από τις οποίες έχουν προέλθει οι μαθητές που καλούνται να κατακτήσουν την ελληνική γλώσσα.

Η αξιοποίηση νέων και καινοτόμων μεθόδων κρίνεται καθοριστικής σημασίας για τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας, εφόσον μέσω αυτών διευκολύνονται οι εκπαιδευόμενοι, καθώς τους προσφέρεται η δυνατότητα να έλθουν σε επαφή με τη γλώσσα-στόχο και να γνωρίσουν τις διαφορετικές περιστάσεις επικοινωνίας, αλλά και τα διαφορετικά υφολογικά χαρακτηριστικά της.

Στο πλαίσιο αυτό η παρούσα μελέτη, εξέτασε την παρουσία αυθεντικών κειμένων στα εγχειρίδια για τη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης και ξένης γλώσσας του Ινστιτούτου Νεοελληνικών Σπουδών [Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη], καταδεικνύοντας ότι τα εν λόγω εγχειρίδια, όντας προσανατολισμένα στην επικοινωνιακή προσέγγιση διδασκαλίας της γλώσσας, άξονας της οποίας θεωρείται η δημιουργία ρεαλιστικών πλαισίων επικοινωνίας που εμπλέκουν τους μαθητές σε

αυθεντική χρήση της γλώσσας, αξιοποιούν σε σημαντικό βαθμό αυθεντικά κείμενα για τη διδασκαλία και την εκμάθηση της ελληνικής ως δεύτερης / ξένης.

Αξίζει ακόμη να σημειωθεί ότι τα βιβλία που επιλέχθηκαν στην παρούσα μελέτη αποτελούν ένα δείγμα του συνόλου των βιβλίων που έχουν δημιουργηθεί για τη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης ή ξένης γλώσσας. Κατά τη γνώμη μας, θα παρουσίαζε ιδιαίτερο ενδιαφέρον η διερεύνηση όλων των εγχειριδίων ή μέρους αυτών που σχεδιάστηκαν για τη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης / ξένης ως προς τον βαθμό που αξιοποιούν ή όχι αυθεντικά κείμενα ή ακόμη και η συγκριτική μελέτη αυτών. Τα εν λόγω βιβλία επιλέχθηκαν, ωστόσο, στην παρούσα περίπτωση, διότι αποτελούν ένα ικανοποιητικό αριθμητικά δείγμα, το οποίο καλύπτει τις ανάγκες της έρευνάς μας, η οποία εκπονήθηκε στο πλαίσιο του μεταπτυχιακού προγράμματος σπουδών «Επιστήμες Αγωγής» του Παιδαγωγικού Τμήματος Νηπιαγωγών στο Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας.

Κλείνοντας, δε θα μπορούσαμε να μην αναφερθούμε στην ψηφιακή παράμετρο του αυθεντικού υλικού, καθώς σήμερα έχει δημιουργηθεί ελεύθερη πρόσβαση σε αυθεντικό ψηφιακό υλικό μελέτης. Οι εκπαιδευόμενοι μπορούν να ανατρέξουν σε ψηφιακές εγκυκλοπαίδειες, ψηφιακά λεξικά, ψηφιακές εφημερίδες και περιοδικά και να εξασκηθούν με αυτόν τον τρόπο σε κειμενικά είδη και σε δεξιότητες ανάλογα με το γνωστικό τους υπόβαθρο, τα ειδικά ενδιαφέροντά τους και τις απαιτήσεις που θέτει ο εκπαιδευτικός μέσα από το εκάστοτε διδακτικό σενάριο.

Στη σημερινή εποχή η εκμάθηση μιας ξένης ή δεύτερης γλώσσας δε βασίζεται αποκλειστικά στο διδακτικό εγχειρίδιο και στον εκπαιδευτικό της τάξης, του οποίου ο ρόλος κρίνεται συντονιστικός, διευκολυντικός και διαμεσολαβητικός όπου και όποτε οι συνθήκες το απαιτούν. Αντίθετα, οι μαθητές σήμερα καλούνται να ανακαλύψουν ποικίλες πηγές πληροφόρησης.

Με τον τρόπο αυτόν τονίζεται ο οικουμενικός χαρακτήρας της εκπαίδευσης και ως εκ τούτου ο κοινωνικός ρόλος της εκμάθησης μιας δεύτερης ή ξένης γλώσσας. Οι μαθητές αισθάνονται *πολίτες του κόσμου*, καθώς μπορούν να επικοινωνούν σε παγκόσμιο επίπεδο, αναπτύσσοντας τις διαπολιτισμικές επικοινωνιακές τους ικανότητες, διευρύνοντας τους πνευματικούς τους ορίζοντες και αποκτώντας σφαιρική αντίληψη του κόσμου. Κατά τη γνώμη μας, λοιπόν, η σύγχρονη παράμετρος του ψηφιακού αυθεντικού υλικού χρήζει, ως φαινόμενο, περαιτέρω μελέτης και ερμηνείας,

εφόσον στην εποχή που διανύουμε αποτελεί πολύτιμο εργαλείο εκμάθησης μιας δεύτερης ή ξένης γλώσσας.

Ελληνόγλωσση Βιβλιογραφία

- Αντωνοπούλου, Ν. (2005). *Οδηγός για τις εξετάσεις πιστοποίησης επάρκειας της ελληνομάθειας*, Θεσσαλονίκη: ΥΠΕΠΘ & ΚΕΓ.
- Βαλσαμάκη, Φ., Βογιατζίδου, Σ., Γκιώχα, Δ., Δεμίρη-Προδρομίδου, Ε., Καμαριανού-Βασιλείου, Ζ., Κανέλλου-Θαναπούλα, Α., Καραμανιτάκη-Αστεριάδου, Ι., Νικολαΐδου-Νέστορα, Δ., Παναγοπούλου, Ευ., Συμεωνίδου-Χριστίδου, Α.-Ν., Τλούπα, Σ., Τρύφωνα-Αντωνοπούλου, Ν.-Α., Χατζή-Δημητριάδου, Δ. & Χατζηπαναγιωτίδου, Α. (2020). *Τα νέα ελληνικά για ξένους*, (4^η εκδ.), Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη.
- Βαλσαμάκη, Φ., Καμαριανού, Ρ., Κανέλλου Έ. & Κατούδη, Λ. (2003). *Τα ελληνικά είναι ένα... παιχνίδι*. (Βιβλίο μαθητή). Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη.
- Βαλσαμάκη, Φ. & Μανάβη, Δ. (2014). *Ορίστε! Ελληνικά για αρχάριους*, (4^η ανατ.), Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη.
- Γρίβα, Ε. & Στάμου, Α. (2014). Ερευνώντας τη διγλωσσία στο σχολικό περιβάλλον. Οπτικές εκπαιδευτικών, μαθητών και μεταναστών γονέων. Θεσσαλονίκη: Δέσποινα Κυριακίδη.
- Δενδρινού, Β. (2001). Η διδασκαλία της μητρικής γλώσσας, στο Πύλη για την Ελληνική γλώσσα – Θεωρία και Ιστορία της Ελληνικής Γλώσσας. Ανακτήθηκε από: http://www.greeklanguage.gr/greekLang/studies/guide/thema_e3/index.html
- Ζήκου-Βάρφη, Ε. (1995). *Διαλέγω και διαβάζω*, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη.
- Καμαριανού-Βασιλείου, Ρ. (2005). *Ομήρου Οδύσσεια. Συνομειμένη και απλουστευμένη απόδοση για ξενόγλωσσους*, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη.
- Κοκκαλίδου-Ναχμία, Ν. (1995). *Όταν οι Έλληνες γιορτάζουν... / Greeks in a Festive Mood...*, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη.
- Λυδάκη, Άννα (2001). *Ποιοτικές μέθοδοι της κοινωνικής έρευνας*. Αθήνα: Καστανιώτη.

- Μήτσης, Ν. (2004). *Στοιχειώδης αρχές και μέθοδοι της εφαρμοσμένης γλωσσολογίας. Εισαγωγή στη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης (ή ξένης) γλώσσας*. Αθήνα: Gutenberg.
- Μοσχονάς, Α. «Πριν από τη διδασκαλία της Ελληνικής ως ξένης γλώσσας». Στο: Θεοφανοπούλου-Κοντού, Δ., Λασκαράτου, Χ., Σηφianού, Μ., Γεωργιαφέντης Μ. & Σπυρόπουλος, Β. (2003), *Σύγχρονες Τάσεις στην Ελληνική Γλωσσολογία*, Αθήνα: Πατάκης.
- Μπέλλα, Σ. (2011). *Η δεύτερη γλώσσα. Κατάκτηση .και διδασκαλία*. Αθήνα: Πατάκη.
- Παναγοπούλου, Ε. & Χατζηπαναγιωτίδη, Α. (2010). *Τα ελληνικά για προχωρημένους, Γ' κύκλος* (2^η ανατ.) Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη.
- Παπαδοπούλου, Μ. (2011). Τύποι κειμένων και ενδεικτικές δραστηριότητες γραμματοσήμου για το νηπιαγωγείο. «*Ταξίδι στον γραμματισμό*», Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας. Ανακτήθηκε από: http://literacy.sch.gr/stable/Papadopoulou-tiroi-keimenon-kai-%20end-drast-gram_mou.pdf
- Παπαδόπουλος, Π. (1987). *Εκπαιδευτική Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια*, Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών.
- Παπαχρήστος, Κ. (2010). *Συνεχιζόμενη διαπολιτισμική εκπαίδευση: η παιδαγωγική και διδακτική ετοιμότητα του δασκάλου στο σύγχρονο ελληνικό σχολείο*. Διδακτορική διατριβή Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Ανακτήθηκε στις 5/11/2020 από: <https://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/24198#page/1/mode/2up>
- Σκούρτου, Ε. (1997). *Θέματα διγλωσσίας και εκπαίδευσης*. Αθήνα: Νήσος.
- Τζεκάκη, Φ. & Χατζηπαναγιωτίδη, Α. (2001). *Τα ελληνικά ως δεύτερη γλώσσα, Β' κύκλος*. (Βιβλίο του μαθητή), (2^η ανατ.), Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη.
- Τριάρχη – Hermann, Β. (2000). *Η διγλωσσία στην παιδική ηλικία – Μία ψυχολογική προσέγγιση*. Αθήνα: Gutenberg.
- Τσαγγαλίδης, Α. & Ευσταθιάδης, Στο «Εξετάσεις για την Πιστοποίηση της Ελληνομάθειας». Στο: Χρηστίδης, Α.- Φ. (2001). *Γλώσσα, Γλώσσες στην Ευρώπη/ Langue, Langues en Europe*, Αθήνα: ΥΠΕΠΘ & ΚΕΓ.
- Τσιτσανούδη, Ν. & Μήτση, Α. (2016). Η διδασκαλία της γραμματικής στο πλαίσιο της κειμενοκεντρικής προσέγγισης της γλώσσας. Μια διδακτική δοκιμή σε μαθητές της Ε' Δημοτικού σε Ελληνικό σχολείο της Αττικής. Περ. *Το ελληνικό βλέμμα: Ο Olhar Greco*, 1, 17-58 – UERJ – Brasil. Ανακτήθηκε από:

<https://docplayer.gr/42180093-To-elliniko-vlemma-o-olhar-grego-no-1-2016-uerj-brasil.html>

Φίλιας, Β. (2007). *Εισαγωγή στη Μεθοδολογία και τις Τεχνικές των Κοινωνικών Επιστημών*, Αθήνα: Gutenberg.

Φιλιππάκη - Warburton E. (1992). *Εισαγωγή στη θεωρητική γλωσσολογία*, Αθήνα: Νεφέλη.

Χαραλαμπίκη, Χ. (1992). *Νεοελληνικός Λόγος*, Αθήνα: Νεφέλη.

Χατζηπαναγιωτίδη, Α. (2001). *Τα ελληνικά για ξενόγλωσσα παιδιά 8-12 χρόνων*. (Βιβλίο του μαθητή), (4^η εκδ.), Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη.

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

Babbie, Earl R. (2013). *The basics of social research*. Cengage Learning.

Babones, S. (2016). Interpretive quantitative methods for the social sciences. *Sociology*, 50(3), 453-469.

Bacon, S. & Finnemann, M. (1990). A Study of the Attitudes, Motives, and Strategies of University Foreign Language Students and Their Disposition to Authentic Oral and written Input. *Modern language Journal*, 74(4), 459-473. Ανακτήθηκε από: https://www.jstor.org/stable/328520?seq=1#metadata_info_tab_contents

Bernardo, S. (2006). The use of authentic materials in the teaching of reading. *The reading Matrix*, 6 (2), 60-69. Ανακτήθηκε από: <http://www.reading matrix. com/ articles/berardo/article.pdf>

Carter, R. & Nunan, D. (2001). *The Cambridge Guide to Teaching English to Speakers of Other Languages*. New York, Cambridge University Press, 66-71.

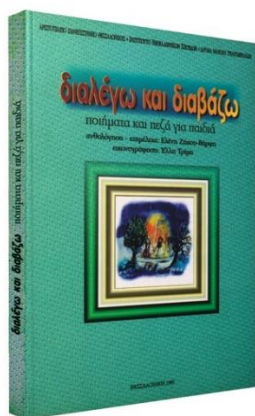
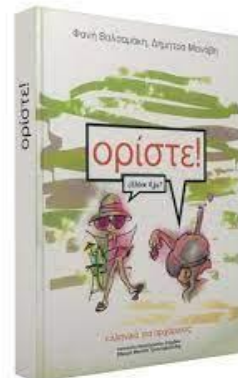
Cook, V. (1981). Using Authentic Materials in the classroom. *Modern English Teacher*9(14). Ανακτήθηκε από: <http://www.viviancook.uk/Writings/Papers/AuthMat81.htm>

Cook, V. (2008). *Second language learning and language teaching*. London: Hodder Education. Ανακτήθηκε: file:///C:/Users/user/Downloads/Second_Language_Learning_and_Language_Te.pdf

- Cuq, J.-P. & Gruca, I. (2002). *Cours de didactique du français langue étrangère et seconde*. PUG.
- Denzin, Norman K. & Lincon, Sage Y. (Eds) (2000). *Handbook of Qualitative Research* (Second Edition). London: Sage.
- Ellis, R. (1994). *The study of second language acquisition*. Oxford: Oxford University Press.
- Geddes, M. & White, R. (1978). The use of semi-scripted simulated authentic speech in listening comprehension. *Audiovisual language journal*, 16(3), 137-145.
- Genhard, J. (1996). *Teaching English as a foreign language: A teacher self-development and methodology*. Ann Arbor: The University of Michigan press.
- Gilmore, A. (2007). Authentic Materials and Authenticity in Foreign Language Learning. *Cambridge: University Press*, 40(2),97-118.
- Hardy, Cynthia, Harley, Bill & Phillips, Nelson (2004). *Discourse analysis and content analysis: Two solitudes*. *Qualitative methods*, 2(1), 19-22.
- Harmer, J. (1983). *The practice of using English language teaching*. London: Longman.
- Kilickaya, F. (2004). Authentic Materials and Cultural Content in EFL Classrooms. *The Internet Journal*. Ανακτήθηκε από: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED570173.pdf>.
- Kress, G. (2000). Multimodality. Στο Cope, B. & M. Kalantzis (eds). *Multiliteracies: Literacy Learning and the Design of Social Futures*. London: Routledge, 182 - 202.
- Krashen, S. (1992). *The input hypothesis*. Chicago: Laredo.
- Lyons, J., Εισαγωγή στη Γλωσσολογία, (μτφ. Μ. Αραποπούλου, Μ. Αρχάκης, Αικ. Καρρά), εκδ. Πατάκης, Αθήνα 1995.
- Martinez, A.G. (2002). Authentic materials: An overview. *Free resources for teachers and students of English*. *Karen's Linguistics Issues*, 1-7.
- McGrath, I. (2002). *Materials Evaluation and design for language teaching*. Edinburg: Edinburg University Press Ltd.
- Mezirow, J. (1991). *Transformative Dimensions of Adult Learning*. San Fransisco: Jossey-Bass
- Miller, L. (2003). Developing Listening Skills with Authentic Materials. *ESL Magazine*, 6(1), 16-19.
- Mishan, F. (2005). *Designing Authenticity into Language Learning Materials*. Bristol: Intellect.

- Morrow, K. (1977). Authentic texts and ESP. In S. Holden. (Ed.), *English for Specific Purposes*. London: Modern English Publications, 13-16.
- Peacock, M. (1997). The effect of authentic materials on the motivation of EFL learners. *ELT Journal: English Language Teachers Journal*, 51(2), 144 – 156. Ανακτήθηκε από: <https://academic.oup.com/eltj/article/51/2/144/480870>
- Prabhu, N. S. (1987). *Second Language Pedagogy*. Oxford: Oxford University Press.
- Reid, E. (2014). Authentic materials in developing intercultural communicative competences, Conference: International Conference on Language. Literature and Culture in Education – LLCE, 160-167. Ανακτήθηκε από: <http://files.jolace.webnode.sk/200001290-4e29c4f23a/LLCE%202014%20-%202015.pdf>
- Richards, J. C. (2006). *Communicative Language Teaching Today*. Cambridge: Cambridge University Press. Ανακτήθηκε από: <https://www.professorjackrichards.com/wp-content/uploads/Richards-Communicative-Language.pdf>
- Rogers, C. & Medley, F. (1988). Language with purpose: Using authentic materials in the foreign language classroom. *Foreign Language Annals* 21(5), 467-478. Ανακτήθηκε από: https://www.academia.edu/1086327/Language_with_a_purpose_Using_authentic_materials_in_the_foreign_language_classroom
- Saussure, F. (1979). *Μαθήματα γενικής γλωσσολογίας*. Αθήνα: Παπαζήση.
- Widya, F. (2017). Authentic vs NonAuthentic Materials in Teaching English as a Foreign Language (EFL) in Indonesia: Which One Matters More? *The Asian Conference on Education 2017*. Monash University, Australia. Ανακτήθηκε από: <https://pdfs.semanticscholar.org/bcaf/b6c01b52f9b5da111e7bb56a0cb7811c7784.pdf?ga=2.242442946.1143947991.15663872911567714698.1566387291>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β.

Ενδεικτικά από το βιβλίο «Τα ελληνικά για προχωρημένους»

ενότητα 12

πολιτεία

12
1

*Ο καλός πολίτης πρέπει να ξέρει
και να μπορεί να κυβερνιέται και
να κυβερνάει.*

ΕΣΟΚΡΑΤΗΣ

Η ΓΛΩΣΣΑ ΚΟΚΑΛΑ ΔΕΝ ΕΧΕΙ

Το θαύμα της γλώσσας και η «λεξιπενία»

της Άννας Φραγκουδάκη

Η γλώσσα ακολουθεί άλλη λογική από την τυπική λογική. Λέμε «Ο Κωστάκης είναι και δεν είναι έτοιμος για τις "Πανελληνίες"» κι αυτό δεν είναι ούτε παράλογο ούτε αντιφατικό, έχει πολύ καθαρό νόημα, που καταλαβαίνει κάθε ελληνόφωνος.

Λέμε «Φραΐα, τώρα μάλιστα, καλά την έχουμε!» και εννοούμε ότι την έχουμε πολύ άσχημα. Η γλώσσα είναι όργανο θαυμαστό και εξαιρετικά περίπλοκο.

Αντί να τη μελετήσουμε, ωστόσο, περνάμε τον καιρό μας αξιολογώντας την αρνητικά, σε αυτήν ιδίως τη χώρα. Συχνά διαβάζουμε στον Τύπο και ακούμε στην τηλεόραση ότι η ελληνική γλώσσα έχει φτωχύνει, γενικά ότι είναι γλώσσα κακής και μάλιστα «υποβαθμισμένης» ποιότητας.

Η άποψη αυτή είναι επιστημονικά λανθασμένη. Η ελληνική γλώσσα δεν είναι ούτε φτωχή ούτε κακής ποιότητας. Ωστόσο, οι περισσότεροι το αποδέχονται, γιατί κάποιιο σοφολογιότατο φροντίζουν να «αποδεικνύουν» κάθε λίγο ότι οι Έλληνες δεν ξέρουν «ελληνικά». Αυτές οι αποδείξεις στηρίζονται σ' ένα μύθο και στήνουν στον κόσμο παγίδες. Ο μύθος που λέει ότι οι Έλληνες (και μάλιστα οι νέοι) δε μιλούν «σωστά», κάνει μια τεράστια σύγχυση της καθημερινής γλώσσας της οικειότητάς και των αισθημάτων με τις παραλλαγές που χρησιμοποιούνται σε επίσημες συνθήκες. Και υπάνοξοι ότι οι επίσημες παραλλαγές είναι πιο «σωστές» από τη φυσική γλώσσα, αυτή που μιλούν όλοι οι ελληνόφωνοι αυθόρμητα, χωρίς να την έχουν μάθει σε κανένα σχολείο. Πρόκειται για μέγιστο λάθος, γιατί η γλώσσα είναι πριν απ' όλα η φυσική γλώσσα. Όσο για τους κανόνες της, οι γραμματικοί τους καταγράφουν από τη φυσική ομιλία, δεν τους εφευρίσκουν.

Το χειρότερο είναι πως ο ισχυρι-

σμός ότι οι Έλληνες δε μιλούν καλά «ελληνικά», σαν να ήταν η ελληνική γλώσσα προϊόν που φτιάχνουν οι δόσκαλοι, στηρίζεται σε μιαν απάτη. Ας πάρουμε ένα εύκολο παράδειγμα: υπήρξε για καιρό μια εκπομπή στην τηλεόραση με θέμα τις γνώσεις που έχουν οι Έλληνες για τη γλώσσα «τους» και «αποδείκνυε» κάθε εβδομάδα ότι όλοι σχεδόν είναι άγλωσσοι. Βλέπαμε, λοιπόν, στο όνομα της ελληνικής γλώσσας, στην τηλεόραση τη σκηνή ένας δημοσιογράφος να σταματάει διάφορους διαβάτες, να τους βάζει το μικρόφωνο μπροστά στη μύτη και να ρωτάει: «Ξέρετε τι σημαίνει η λέξη "περιεκτικός" ή "μηχανογραφία" ή "φρονιματίζω";». Οι περισσότεροι άνθρωποι ψέλλιζαν και η απάντησή ήταν, αρκετά συχνά, λανθασμένη.

Όμως, αν κάποιος έκανε το ίδιο με τους δημοσιογράφους ή με τον επιστημονικό υπεύθυνο της εκπομπής, θα γελοιάσαμε όλοι πάρα πολύ. Γιατί, αν τους ρωτούσες ξαφνικά στο δρόμο, εκεί που περιμένουν το λεωφορείο μες στη ζέση, μια λέξη, και μάλιστα όχι λέξεις λόγιες και σπάνιες χρήσης, αλλά μια καθημερινή και εύκολη λέξη (π.χ. τι σημαίνει «βρίσκω» ή «προκοπή» ή «απόσπασμα») να είστε σίγουροι ότι θα ψέλλιζαν χωρίς να ξέρουν τι να πουν. (Για δοκιμάστε, αλήθεια, έτσι τώρα δε, να πείτε τι σημαίνει η λέξη «προσπάθεια», χωρίς μάλιστα να σας κοιτάζει κριτικά η τηλεοπτική κάμερα).

Οι σοφολογιότατοι που καταγγέλλουν τους ομοειδείς τους για «αγλωσσία» ή «λεξιπενία» και άλλα παρόμοια, εκτός από την κομπόσημοσή τους, θα πρέπει να έχουν και πολύ λίγες γνώσεις για τη γλώσσα. Θα πρέπει να μην ξέρουν πώς λειτουργεί η γλώσσα και πώς παράγεται το νόημα. Γιατί αλλιώς δεν εξηγείται να νομίζουν ότι μιλάω «σωστά» μια γλώσσα σημαίνει να μπορώ να πω μπροστά σ' ένα μικρόφωνο τον ορισμό της. Το νόημα στη φυσική ομιλία δεν έχει καμιά σχέση με την κυριολεξία, έτσι ώστε αν π.χ. κάποιος που δεν ξέρει ελληνικά αποστηθίζει το λεξικό της γλώσσας με όλους τους ορισμούς των λέξεων, θα ήταν τελείως ανί-

κανος να επικοινωνήσει.

Πράγματι, η γλώσσα είναι κάτι εξαιρετικά περίπλοκο. Το νόημα δεν υπάρχει εκ των προτέρων στις λέξεις. Το νόημα το φτιάχνει κάθε φορά ο ομιλητής ανάλογα με το στόχο της ομιλίας και την κοινωνική περίσταση της επικοινωνίας. Δηλαδή, το νόημα καθόλου δεν το δίνουν οι ορισμοί των λέξεων που είναι στα λεξικά. Πολύ συχνά μάλιστα το νόημα είναι τελείως άσχετο με την κυριολεξία. Λέμε: «Μη μου το λες, Γιάννη, μη μου το λες!» και εννοούμε περίπου «πόσο πολύ λυπάμαι για το κακό που μου ανακοινώνεις». Λέμε: «Η Μαρία έριξε άλλη μια ματιά από το παράθυρο, αλλά δε φαινόταν ψυχή» και μέσα στο «άλλη» και το «αλλά» χριφτείται ολόκληρη διήγηση για την ανυπομονησία της Μαρίας που κάποιον περιμένει να φανεί. Λέμε: «Πάμε πουθενά να ταμπήσουμε τίποτα;» (φράση που κατά λέξη είναι τελείως παράλογη) και εννοούμε ότι μαζί με την πρόταση για μεζεσβόμαστε από πριν τις προτιμήσεις του άλλου και έμμεσα τον προτείνουμε να διαλέξει. Λέμε: «Μου ανοίγετε λιγάκι την πόρτα;» και εννοούμε όχι βέβαια να μας ανοίξουν μια χαρμαιμάδα, αλλά ότι ζητάμε με ευγένεια ν' ανοίξει η πόρτα.

Όλη η επικοινωνία είναι έτσι. Η φράση: «Βρε, Γιάννη, είσαι με τα καλά σου;» δεν είναι ερώτηση, είναι επίκληση. «Καλέ, τι μου λες;» το ίδιο, δεν είναι ερώτηση, είναι αμφισβήτηση. Η φράση: «Έχω κρύα μπιρίτσας στο ψυγείο» γραμματικά είναι πληροφορία. Και βέβαια ποτέ δεν την λεί κανείς για να μάθει ο άλλος τι έχει στο ψυγείο του. Για άλλο σκοπό τη λέει. Όπως επίσης δεν είναι πληροφορία η φράση: «Σε πληροφορώ ότι το πουνάμισο που φόρεσες έχει λεκέδες».

Όλα τούτα τα ιδιαίτερα δύσκολα και περίπλοκα, που δεν αγγίζουν οι παραδοσιακές γραμματικές και καινούριες επιστήμες, πασιγίζουν να τα περιγράψουν. Όλα τούτα τα θαύματα της γλώσσας, που κέννουν διεθνείς διασημότητες να απορούν για το πώς άραγε φτιάχνεται το νόημα, τα λένε και τα καταλαβαίνουν με φυσική και αυθόρμητη άνεση όλοι οι ομιλητές, μορφωμένοι και λιγότερο μορφωμένοι, ακόμα και τα μικρά παιδιά.

Σχολιάζοντας την επικαιρότητα Η ισότητα των φύλων δεν έχει επηρεάσει ακόμη τη γλώσσα μας

Καθετί αρσενικό σημαίνει το θετικό, ανώτερο, καλό, ενώ δεν έχουν δημιουργηθεί νέες λέξεις που να εκφράζουν τη νέα κοινωνική πραγματικότητα.

Η ΓΛΩΣΣΑ αλλάζει όταν αλλάζει η κοινωνική πραγματικότητα: ισότιμο η περιβόητη ή κατ' άλλους διαβόητη ισότητα των φύλων δεν έχει επηρεάσει στο ελάχιστο, τουλάχιστον, τη δική μας γλώσσα κι αυτό ευκολιά μπορεί να το διαπιστώσει καθεμιά μας.

Όχι μόνο όταν μας πιάνει γλωσσόδετης προσπαθώντας να βρούμε το θηλυκό λέξεων που ορίζουν ιδιότητες οι οποίες δεν μονοπωλούνται πια από τους άνδρες, όπως βουλευτής, υπουργός, περιφερειάρχης, δήμαρχος, γιατρός, διτηγός, συγγραφέας και άλλες. Αλλά και κάθε φορά που χρειάζεται να υπογράψουμε ένα έντυπο διαπιστώνοντας πως τυπικά δεν έχουμε εξουσιοδότηση ως γυναίκες καθώς παραμένουν οι παραδοσιακές έννοιες ο λοβόν, ο αιτών και λοιπά. [...]

Γ Το άρθρο αυτό αναφέρεται στο γλωσσικό σ-ξ---ό (συμπληρώστε τα γράμματα), δηλαδή στις γλωσσικές διακρίσεις ως προς το φύλο.

6 / 6

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ «ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ», 11/8/89

Έντυπο 1

ΑΠΟΔΕΙΞΗ ΔΡΑΧΜΩΝ		Αριθ.
Ο υπογεγραμμένος		
εισπράξα από τον κ.		
δραχμές		
για ενοίκιο του μηνός		
δλ.: Μίσθωμα	Δραχ.	
	"	
	"	
	"	
Σύνολο	"	19
		Ο ΛΑΒΩΝ

ΗΡΩΔΟΤΟΥ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΒΙΒΛΙΟ Η'

«Ουρανία»

Η καταγωγή της
μακεδονικής δυναστείας*

137. Εβδομος πρόγονος τούτου του Αλέξανδρου ήταν ο Περδίκκας, που έγινε βασιλιάς των Μακεδόνων με τον εξής τρόπο. Φεύγουν από το Άργος στους Ίλλυριούς τρεις αδελφοί από τους απογόνους του Τήμενου: ο Γανάνης, ο Αέροπος κι ο Περδίκκας· από τους Ίλλυριούς προχώρησαν στην Άνω Μακεδονία κι έφτασαν στην πόλη Λεβαία. Εδώ μίσηκαν με μισθό στη δούλεψη του βασιλιά κι ο ένας φύλαγε τα άλογα, ο άλλος τα βόδια κι ο πιο μικρός τα γιδοπρόβατα. Τα παλιά χρόνια κι οι βασιλιάδες δεν είχαν πολλά χρήματα, όχι μόνο ο λαός, και η γυναίκα του βασιλιά ζύμωνε η ίδια τα ψωμιά. Κι όταν τα έψηνε, το ψωμί του μικρού Περδίκκα γινόταν διπλάσιο από ό,τι το έφτιαχνε. Κι επειδή αυτό γινόταν πάντοτε, το είπε στον άντρα της. Αυτός, μόλις το άκουσε, σκέφτηκε πως ήταν κάποιο θαύμα και προμηγνά κάτι σημαντικό. Κάλεσε τότε τους δουλεντές του και τους λέει να φύγουν από τη χώρα του. Κι αυτοί του είπαν ότι είναι σωστό να πάρουν πρώτα το μισθό τους κι έτσι να φύγουν. Τότε ο βασιλιάς, σαν άκουσε για μισθό – την ώρα εκείνη ο ήλιος γλιστρούσε από την καπνοδόχο στο σπίτι, πείραξε ο θεός τα μυαλά του –, λέει: «Μισθό που είναι άξιος για σας σας δίνω εγώ τούτον» και τους έδειξε τον ήλιο. Οι μεγαλύτεροι, ο Γανάνης κι ο Αέροπος,

στάθηκαν σαστισμένοι, όταν τ' άκουσαν αυτό. Ο μικρός όμως έτυχε να κρατεί μαχαίρι, χαράζει στο πάτωμα του σπιτιού το μέρος που φώτιζε ο ήλιος. Κι αφού χάραξε τον κύκλο, παίρνει σαν να 'ταν νερό τρεις φορές από τον ήλιο μέσα στον κόρφο του και φεύγουν κι αυτός και οι άλλοι.

138. Αυτοί λοιπόν έφυγαν, αλλά κάποιος από τους συγκαθημένους επισήμανε στο βασιλιά αυτό που έκανε ο μικρός κι ότι κάτι είχε στο νου του και πήρε ό,τι τους έδωσε. Θύμωσε, όταν τ' άκουσε ο βασιλιάς και στέλνει πίσω του ιππείς να τους σκοτώσουν. Είναι ένας ποταμός στη χώρα αυτή που του προσφέρουν θυσίες ως σωτήρα τους οι απόγονοι των τριών αδελφών από το Άργος. Αυτός ο ποταμός, όταν πέρασαν οι απόγονοι του Τήμενου, κατέβασε τόσο πολύ νερό, που οι ιππείς δεν μπόρεσαν να τον περάσουν. Οι τρεις πήγαν σ' άλλη περιοχή της Μακεδονίας κοντά στους κήπους που λένε πως ανήκουν στο Μίδα του Γόρδιου· εδώ φυτρώνουν από μόνα τους τριαντάφυλλα εξηντάφυλλα που ξεπερνούν τα άλλα στη μυροδιά. Στους κήπους αυτούς, διηγούνται οι Μακεδόνες, πιάστηκε και ο Σιληγός. Πάνω από τους κήπους υψώνεται το όρος που ονομάζεται Βέρμιο και που το χειμώνα είναι αδιάβατο. Εδώ έκαναν το ορημητήριό τους μόλις κατέλαβαν το μέρος κι άρχισαν να κυριεύουν και την άλλη Μακεδονία.

139. Από αυτόν λοιπόν τον Περδίκκα καταγόταν αυτός ο Αλέξανδρος. Παιδί του Αμύντα ήταν ο Αλέξανδρος και ο Αμύντας του Αλιέτα, του Αλιέτα πατέρας

ήταν ο Αέροπος κι αυτούνού ο Φίλιππος και του Φιλίππου ο Αργαίος κι αυτούνού ο Περδίκκας, που είχε γίνει βασιλιάς.
[...]

* Στις λύσεις των ασκήσεων θα βρείτε ενδιαφέρουσες πληροφορίες.

10/30

ΗΡΩΔΟΤΟΥ ΙΣΤΟΡΙΑ
ΗΡΩΔΟΤΟΥ ΛΑΙΚΑΡΝΗΣΕΩΣ ΙΣΤΟΡΙΗΣ
ΑΠΟΔΕΣΙΣ, ΕΙΣΑΓΩΓΗ, ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ, ΣΧΟΛΙΑ: ΙΓΝ. Μ. ΣΑΚΑΛΗΣ, 1991, Α' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ, ΑΘΗΝΑ: Ο.Ε.Δ.Β., Σελ. 172-3

Βρείτε και σβήστε τον αόριστο των ρημάτων:
μένω, έχω, βρίσκω, τρώω, δίνω, πίνω, παίρνω, περνώ, λέω,
ξεχνώ, πεινώ, βλέπω.

Τα γράμματα που μένουν σχηματίζουν ένα αρχαίο ρητό που
είτε ο Περίανδρος ο Κορίνθιος και σημαίνει ότι δεν πρέπει
να σπαταλές το χρόνο σου.

Ε Φ Α Γ Α Χ Ε Ι Π Α Ρ Ε Μ Ε Ι Ν Α Ο
Β Ρ Η Κ Α Ν Η Π Ι Α Ο Ξ Ε Χ Α Σ Α Υ
Φ Ε Δ Ω Σ Α Ε Ι Χ Α Ε Π Ε Ρ Α Σ Α Ι
Δ Ε Ι Δ Α Ο Π Η Ρ Α Π Ε Ι Ν Α Σ Α Υ

Γράψε τι βρήκες: _ _ _ _ _

Γλώσσα

Όταν άρχισα να πρωτολέω τα λόγια που λένε σήμερα και οι κούκλες, όταν τους ζουλούνε το στομάχι τους, δεν ήξερα πως το πράγμα αυτό λέγεται γλώσσα. Έμαθα να μιλώ όπως έμαθα να τρώω, να περπατώ και να τραβώ τα γένια του πατέρα μου. Όλοι μιλούσαν γύρω μου και μου φαινόταν πολύ φυσικό. Το μόνο που μου φαινόταν αφύσικο ήταν γιατί δε μιλούσε σαν εμένα η γάτα μας. Της έκανα πολλές τυραννίες, την τσίμπησα, της έσφιξα το λαιμό, τη μάλθησα για να μιλήσει, μα επειδή δεν ήθελε με κανέναν τρόπο να βγάλει λέξη, το πήρα απόφαση. Τότε η μητέρα μου μου είπε πως η γάτα έχει τη δική της γλώσσα. Ήταν η πρώτη φορά που έλαβα κάποια ιδέα πως υπάρχει μια γλώσσα που μιλούσε εγώ κι άλλη μια που μιλούσε η γάτα μας και πως με το στανιό δεν μπορούσα να την κάνω να μιλάει σαν κι εμένα. Ύστερα άκουσα κι άλλους ανθρώπους που μιλούσαν και δεν τους καταλάβαινα. Ήταν ένας Ιταλός ψαράς, μια ξανθή δασκάλα και ο γιατρός του σπιτιού μας. Όταν τους άκουγα μ'έπιαναν γέλια. Είχαν κι αυτοί τη δική τους γλώσσα, κι επειδή όλες οι ξένες γλώσσες μου φαινόταν ένα πράγμα, είχα την ιδέα πως η γάτα μας καταλάβαινε τι έλεγαν. Ύστερα η μητέρα μου μου είπε πως ο ψαράς μιλούσε ιταλικά, η δασκάλα γερμανικά κι ο γιατρός ελληνικά [καθαρεύουσα].

Π. Νιρβάνας

ΙΔΙΩΤΙΣΜΟΙ - ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ

Θέλει δε θέλει

Με το ζόρι

Με το στανιό

Με το έτσι θέλω

Σώνει και καλά

ΙΘΑΚΗ

Σαν βγεις στον πηγαιμό για την Ιθάκη,
να εύχεται να 'ναι μακρὺς ὁ δρόμος,
γεμάτος περιπέτειες, γεμάτος γνώσεις.
Τους Λαιστρυγόνες και τους Κύκλωπες,
το θυμωμένο Ποσειδῶνα μη φοβάσαι,
τέτοια στο δρόμο σου ποτέ σου δε θα βρεις,
αν μένει η σκέψη σου υψηλή, αν εκλεκτή
συγκίνηση το πνεύμα και το σώμα σου αγγίζει.
Τους Λαιστρυγόνες και τους Κύκλωπες,
τον άγριο Ποσειδῶνα δε θα συναντήσεις,
αν δεν τους κουβαλᾷς μες την ψυχή σου,
αν η ψυχή σου δεν τους στήνει εμπρός σου.
Πάντα στο νου σου να 'χεις την Ιθάκη.
Το φτάσιμο εκεί είναι ὁ προορισμός σου.
Αλλά μη βιάζεις το ταξίδι διόλου.
Καλύτερα χρόνια πολλά να διαρκέσει,
και γέρος πια ν'αράξεις στο νησί
πλούσιος μ' ὅσα κέρδισες στο δρόμο.
Άλλα δεν έχει να σου δώσει πια.
Κι αν φτωχική τη βρεις, η Ιθάκη δε σε γέλασε.
Έτσι σοφός που έγινες, με τόση πείρα,
ήδη θα το κατάλαβες οι Ιθάκες τι σημαίνουν.

Κ. Καβάφης (με αλλαγές)

ΙΔΙΩΤΙΣΜΟΙ - ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ

Τρώει σαν λύκος
Τρώγοντας έρχεται η όρεξη
Στο τραπέζι είχε και του πουλιού το γάλα
Το φαγητό είναι νοστιμότατο
Γλείφω τα δάχτυλά μου

Παροιμίες

Καλό κρασί, κακό κεφάλι
Νησιτικό αρκούδι δε χορεύει
Ο νησιτικός καρβέλια ονειρεύεται

Η βελανιδιά

Ο Αντώνης ήταν βοσκός και ήταν δέκα χρονών όταν ο πόλεμος ήρθε, στα 1940, στην Ελλάδα. Ζούσε με τον πατέρα και τον παππού του, βόσκοντας τα πρόβατά τους στα βουνά που ήταν πέρα από τον Ασπρόπυργο. Για τις μεγάλες πολιτείες που άσπριζαν κάτω, τον Πειραιά και την Αθήνα, ήξερε πολύ λίγα πράγματα. Μια ή δυο φορές έτυχε να κατεβεί με τον πατέρα του κατὰ κει, και αυτό που θυμόταν ήταν μόνο τα πολλά καράβια του λιμανιού, το δάσος και ο μεγάλος θόρυβος. Πόσο όλα ήταν διαφορετικά και ήσυχα πάνω στους λόφους τους πέρα απ' τον Ασπρόπυργο! Εκεί ήξερε σπιθαμή προς σπιθαμή την καλή γη, πού είχε πολύ χορτάρι και πού όχι τις νύχτες τα βήματά του πήγαιναν στα τυφλά όπου έπρεπε, σαν πλάσματα μοναχικά και βέβαια, μπροστά του πήγαινε το κοπάδι τους και από πάνω του ήταν τα άστρα, φιλικά και εγκάρδια.

Τότε ο μεγάλος πόλεμος, αφού ταξίδεψε πολλές χώρες και πέρασε πολλά βουνά και πολλές κοιλάδες, ήρθε στην Ελλάδα, πήρε τον πατέρα του μικρού βοσκού απ' τη γαλήνη των λόφων και τον έστειλε να σκοτώνει ανθρώπους.

Ο μικρός βοσκός πολύ απόρησε. Ρωτούσε το γέρο παππού του για να μάθει σαν τι πράγμα να ήταν αυτό, "ο πόλεμος".

Εκείνος του απαντούσε:

- Θυμάσαι τότε που έπεσε πολύ νερό και πήρε τα πρόβατά μας και τα έπνιξε, και πήρε μαζί του και ανθρώπους;

Ναι, το θυμόταν καλά.

- Έτσι είναι ο πόλεμος. Κάθε τόσα χρόνια έρχεται το κακό, παίρνει νέους ανθρώπους, και κανένας πια δεν ξέρει αν θα γυρίσουν.

Ο μικρός βοσκός τότε πολύ φοβήθηκε για τον πατέρα του. Μα ο γέροντας τον ηούχασε λέγοντάς του ότι του ερχόταν. Έπειτα πάλι ο μικρός ρώτησε επειδή δεν καταλάβαινε:

- Και από πού, παππούλη, έρχεται το κακό αυτό; Απ' τον ουρανό πάνω;

- Όχι, παιδί μου. Απ' τους ανθρώπους.

Ο μικρός βοσκός δεν καταλάβαινε πια τίποτα! Ήξερε για τη νεροποντή πως, σαν έρθει απ' τα σύννεφα, οι άνθρωποι τρέχουν να φυλαχτούν. Τι κάνουν, λοιπόν, γι' αυτήν την άλλη, τη μεγάλη νεροποντή, και πώς γίνεται να τη φέρνουν οι ίδιοι στη γη και τίποτα να μην κάνουν για να φυλαχτούν;

Ηλία Βενέζη, *Ωρα Πολέμου*

Ένα γράμμα από την πατρίδα:

Εν κ... 29 Μαΐου 1971

Αγαπημένε μας άντρα και παιδιά,
 Υγίει καλά και υγιάν δι' εσ' παθούμεν. Γράμμα σου
 δεν πήραμε και ανησυχούμε. Ήσασμε δύο μήνες να
 πάρουμε. Ριτάκιμε τον ταχυδρόμο κι όλο μας
 λέει «την άλλη βδομάδα» μη μας ξενός, εμείς
 πιο καλά έχουμε το γράμμα σου από την εισαγή
 Επιταγή έρθε... προκός και ξεπληρώσα όλο τα χρέος
 των κυρ. Βασίλη αλλά αυτός λέει πως έχουν
 μείνει και 170 δραχμές από τόκο κι έχω ταν
 λέει όμια έρθει το καλοκαίρι ο θανάσιος
 μου πα κανονίτζε και κείνος λέει μέχρι
 τα καλοκαίρι οι τόκοι θα μεγαλώσουν.
 Ο Αντωνάκης μας γίνεται τον άλλο μήνα, εως
 98, πέντε χρονώ. Όλο πούζει στην αυλή μα
 το πιο καλό παικνίδι είναι να σταλίξε τα
 γραμματάκια που στέλνεσθε. Φοκέλο είναι
 κακός, τούχο και του παλιού το χόλια, μόνο
 τα κάβι σου του ψείζει.
 Ο μίος της Νασφρίνας που ήκανε
 στον καναλά, πήρε και το μικρό τους και
 η Νασφρίνα χρία χοναίκα έμεινε μοναχή της,
 ν' αρρωστήσει δεν έκε άνθρωπο να της
 άψει ένα τσάι.
 Θανάση μου, να προσέχεις αυτο με τα
 κρία και να μην ιδρώνεις στο εργοστάσιο.

Σου έχω πλέξει ένα πουλόβερ και θα
 σου το στείλω με τον ξαδέφρο μου Μιχάλη
 που η γυναίκα του σπύκωσε ερπίζει. Η σπυ
 για να σ' έχει καλά και να προσέχεις τον
 παιτό σου γιατί όλα μίνασαι μονάχα
 θουσίανσ όκι.

Σε φιλάμε πολλές
 φορές η γυναίκα σου
 Ζωή και ο μίος σου
 Αντωνάκης.

Θέλε μου θανάση,
 το γράμμα το έγραψα
 έχω όπως μου έλεγε η θεία Φέτος ηγαίνω
 στη 12 του Γυμνασίου. Μην ξελάσσετε
 εμένα που εσ' είπα. Σας χαίρειν ο
 ανιψιός σας Θανάσιος της αδερφής
 εας.

“Έλληνες εργάτες στη Γερμανία”
 (γκασταομπάτερο) γ. ξ. μαντζουράνης

ΙΔΙΩΤΙΣΜΟΙ - ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ

Μου έβγαλε το λάδι.
 Το στόμα του έσταξε μέλι.

Παροιμίες

Άνθρωπος αγράμματος ξύλο απελέκητο.
 Των φρονιμών τα παιδιά πριν πεινάσουν μαγειρεύουν.
 Άλλαξε ο Μανολιός κι έβαλε τα ρούχα αλλιώς.

Γνωμικό

Μηδένα προ του τέλους μακάριζε.

Εδώ μπορείτε να ακούσετε το παρακάτω τραγούδι.

“Να μ’ αγαπάς”

Τραγούδι: Παύλος Σιδηρόπουλος
Μουσική-στίχοι: Ανδρέας Θωμόπουλος
Δίσκος: Ασυμβίβαστος

- 1 Σου γράφω πάλι από ανάγκη,
η ώρα πέντε το πρωί,
το μόνο πράγμα που 'χει μείνει
όρθιο στον κόσμο είσαι συ.
- 2 Τι να τις κάνω τις τιμές τους,
τα λόγια τα θεατρικά,
μες στην οθόνη του μυαλού μου,
χάρτινα είδωλα νεκρά.
- 3 Να μ’ αγαπάς,
όσο μπορείς να μ’ αγαπάς.
Να μ’ αγαπάς,
όσο μπορείς να μ’ αγαπάς.
- 4 Κοιτάζοντας μες στον καθρέφτη,
βλέπω ένα πρόσωπο γνωστό,
κι ίσως η ασχήμια του να φύγει,
μόλις πλυθώ και ξυριστώ.
- 5 Βρομάει η ανάσα απ’ τα τσιγάρα,
βαραίνει ο νους μου απ’ τα πολλά,
στον τοίχο κάποια Μόνα Λίζα
σε φέρνει ακόμα πιο κοντά.
- 6 Να μ’ αγαπάς,
όσο μπορείς να μ’ αγαπάς.
Να μ’ αγαπάς,
όσο μπορείς να μ’ αγαπάς.
- 7 Αν και τελειώνει αυτό το γράμμα,
η ανάγκη μου δε σταματά,
σαν το πουλί πάνω στο σύρμα,
σαν τον αλήτη που γυρνά.
- 8 Θέλω να 'ρθεις και να μ’ ανάψεις,
το παραμύθι να μου πεις,
σα μάνα γη να μ’ αγκαλιάσεις,
σαν άσπρο φως να ξαναρθείς.
- 9 Να μ’ αγαπάς,
όσο μπορείς να μ’ αγαπάς.
Να μ’ αγαπάς,
όσο μπορείς να μ’ αγαπάς.

Αυτοκίνητα:

207 Τα ζάρια λένε το μέλλον σας ...

A Να ρίχνετε τα ζάρια και, ανάλογα με τις ζαριές που θα φέρνετε, θα διαβάσετε το μέλλον σας από τις κάρτες που θα σας δώσει ο δάσκαλός σας.

B Να ακούσετε το παρακάτω τραγούδι:

“Γυρίζω τις πλάτες μου στο μέλλον”

Τραγούδι: Χάρης και Πάνος Κατσιμίχας

Μουσική-στίχοι: Διονύσης Τσακνής

Δίσκος: Αλήτης καιρός

- 1 Γυρίζω τις πλάτες μου στο μέλλον, το μέλλον που φτιάχνετε όπως θέλετε, αφού η ιστορία σάς ανήκει, σαρώστε το, λοιπόν, αν επιμένετε.
- 2 Στ' αυτιά μου δε χωράνε υποσχέσεις, το έργο το έχω δει, μη με τρελαίνετε, το πλοίο των ονείρων μου με πάει σε κόσμους που εσείς δεν τους αντέχετε.
- 3 Μένω μονάχος στο παρόν μου, να σώσω οτιδήποτε αν σώζεται, κι ας έχω τις συνέπειες του νόμου, συνένοχο στο φόνο δε θα μ' έχετε.
- 4 Γυρίζω τις πλάτες μου στο μέλλον, το κόλπο είναι στημένο και στα μέτρα σας, ξεγράψτε με απ' τα κατάστιχά σας, στον κόπο σας δεν μπαίνω και στα έργα σας.
- 5 Γυρίζω τις πλάτες μου στο μέλλον, το μέλλον που φτιάχνετε όπως θέλετε, αφού η ιστορία σάς ανήκει, σαρώστε το, λοιπόν, αν επιμένετε.
- 6 Μένω μονάχος στο παρόν μου, να σώσω οτιδήποτε αν σώζεται, κι ας έχω τις συνέπειες του νόμου, συνένοχο στο φόνο δε θα μ' έχετε.

Ενδεικτικά από το βιβλίο «Ορίστε! Ελληνικά για αρχάριους»

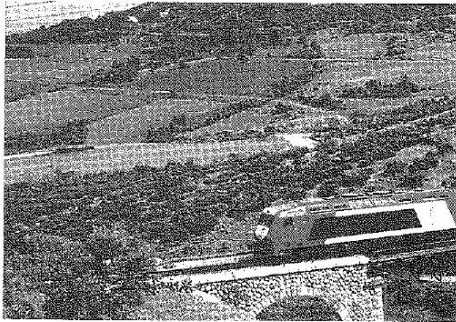
• ΚΑΡΤΑ ΠΟΛΛΑΠΛΩΝ ΤΑΞΙΔΙΩΝ

Η κάρτα αυτή που εκδίδεται για ένα μέχρι και πέντε άτομα, προσφέρει ειδικές τιμές για 10, 20 ή 30 ημέρες, για ασφαλή και ταξίδια απλής μετάβασης ή με επιστροφή στη 2η θέση σε οποιαδήποτε διαδρομές.

Τιμές κάρτας πολλαπλών ταξιδίων (περιοδείας):

82

ΑΤΟΜΑ	10 ΗΜΕΡΕΣ	20 ΗΜΕΡΕΣ	30 ΗΜΕΡΕΣ
1	€ 48,10	€ 72,20	€ 96,30
2	€ 79,80	€ 128,30	€ 177,00
3	€ 104,20	€ 168,80	€ 231,60
4	€ 120,00	€ 200,20	€ 273,80
5	€ 136,20	€ 216,00	€ 297,00

Πρωτοπορία
ΒΙΒΛΙΟΠΟΛΕΙΟ
 ΑΝΩΤΕΡΗ ΕΚΔΕΤΙΚΗ & ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
 ΥΠΟΥΡΓΟΣ: Δ. ΚΑΡΥΣ & ΣΥΝΕΤΗΡΗΤΗΣ: ΣΤ. ΠΑΠΑΝΩΤΟΣ, Γ.Ε.Μ. 882/24
 ΕΤΑΡΧΗΣ: ΠΑΝΟΣ Δ. ΚΑΡΥΣ, Τ.Κ. 11526 ΑΘΕΝΕΣ
 ΑΝΩΤΕΡΗ ΕΚΔΕΤΙΚΗ & ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΤΩΝ ΤΙΜΩΝ ΤΙΜΩΝ
 Η ΕΜΠΟΡΙΑ ΕΚΤΙΜΩΝ ΚΑΙ ΚΑΡΤΩΝ ΣΤΑΘΕΡΩΝ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΕΥΣΤΗΡΙΟΥ Α
 ΑΝΩΤΕΡΗ ΕΚΔΕΤΙΚΗ & ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ Α
 Α.Φ.Μ. 18400
 Α.Φ.Π. 09111-2043
 ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ 14411
 ΣΜ. ΠΑΡΑΛΟΒΗ

ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΑΡΤΑΣ	ΠΡΟΣΤΙΜΩΝ	ΣΥΝΤΗΡΗΣΕΩΝ	ΑΝΑΛΟΓΩΝ	ΑΝΑΡΤΗΣΕΩΝ	ΑΝΑΡΤΗΣΕΩΝ	ΑΝΑΡΤΗΣΕΩΝ
14538151	ΜΕΡΟΣ ΤΟΥ ΣΤΑΘΕΡΟΥ	ΤΕΛ	1	16,72	16,72	1
2643446769	ΣΥΝΤΗΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	ΤΕΛ	1	17,50	17,50	1
0607815265	ΜΕΡΟΣ ΤΟΥ ΚΑΡΤΕ	ΤΕΛ	1	11,65	11,65	1
904568919	ΤΙΜΩΝ ΚΑΙ ΚΑΡΤΩΝ	ΤΕΛ	1	17,95	17,95	1
904568919	ΕΚΔΟΣΕΙΣ Η.Ε.Ε.Τ.	ΤΕΛ	1	16,50	16,50	1

ΑΝΩΤΕΡΗ ΕΚΔΕΤΙΚΗ & ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΤΩΝ ΤΙΜΩΝ ΤΙΜΩΝ
 ΑΝΩΤΕΡΗ ΕΚΔΕΤΙΚΗ & ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΤΩΝ ΤΙΜΩΝ ΤΙΜΩΝ
 ΑΝΩΤΕΡΗ ΕΚΔΕΤΙΚΗ & ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΤΩΝ ΤΙΜΩΝ ΤΙΜΩΝ
 ΑΝΩΤΕΡΗ ΕΚΔΕΤΙΚΗ & ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΤΩΝ ΤΙΜΩΝ ΤΙΜΩΝ
 ΑΝΩΤΕΡΗ ΕΚΔΕΤΙΚΗ & ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΤΩΝ ΤΙΜΩΝ ΤΙΜΩΝ

* ΚΑΤΖΗΣ Α.Ε. *
ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΑ ΓΑΛΚΑ
 ΓΑΛΚΟΠΡΟΙΟΝΤΑ
 ΥΠ: ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ 56 ΘΕΣ/ΝΙΚΗ
 ΤΗΛ: 2310 278-658 & 239-304
 ΚΕΝΤΡΙΚΟ: 61 ΠΕ. ΘΕΡΜΗΣ
 ΑΡΙΘ: 099774184
Δ.Ο.Υ. Σ.Α.Ε. ΘΕΣ/ΝΙΚΗΣ
ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΝΕ *

ΑΡΙΘ. ΜΗΚΡΗΣ 2
 ΧΕΙΡΩΣ ΓΙΑΝΝΗΣ 1

2X 2,30
 ΧΑΝΟΜ ΜΠΟΥΡΕΚ 4,69 B
ΣΥΝΟΛΟ ΕΥΡΩ 4,60
 ΠΕΤΡΗΤΑ 4,69

ΤΕΛ. 2 ΑΡ. ΔΕΛΤ. 98115
 13/11/2003 26:24
 ΝΟΜΙΚΗ ΑΠΟΔΕΙΞΗ
 ΑΝΗΤΗ ΧΙ 026800215

ΔΙΑΜΑΝΤΗΣ ΜΑΣΟΥΤΗΣ ΑΕ
 ΣΟΥΠΕΡ ΜΑΡΚΕΤ
 Α.Φ.Μ. 094063140 Δ.Ο.Υ. ΦΑΕ ΘΕΣ/ΝΙΚΗΣ
 Κ. ΚΡΥΣΤΑΛΛΗ 4 ΘΕΣ/ΝΙΚΗ
 ΤΗΛ. 516206
 www.masoutis.gr

ΑΠΟΔΕΙΞΗ ΔΙΑΝΙΚΗΣ ΠΩΛΗΣΗΣ
 04/0129 0026

ΜΠΟΥΤΙ ΚΟΤΑΣ ΦΙΑΛΟ ΜΙΜΙΚΟΣ ΜΠΟΤΟ 5,65 B
 ΑΥΤΑ ΣΥΣΚΕΥΑΣΜΕΝΑ ΜΑΝΙΚΑ ΣΑΒΑ 0,87 B
 ΚΑΡΟΤΑ ΧΥΜΑ ΜΑΝΑΒΙΚΟΥ 0,444 x 0,72
 ΝΕΜΟΝΙΑ ΔΙΧΤΥ ΜΑΝΑΒΙΚΟΥ ΕΜΜΗΝΙΚΑ 0,427 x 0,89 0,32 B
 ΟΗΜ FITNESS ΟΗΜΗΤΡΙΑΚΩΝ 141ΓΡ 6X 0,38 B
 ΟΗΜ FITNESS ΟΗΜΗΤΡΙΑΚΩΝ 141ΓΡ 6X 2,48 B
 ΟΗΜ FITNESS ΟΗΜΗΤΡΙΑΚΩΝ 141ΓΡ 6X 2,48 B

ΣΥΝΟΛΟ ΕΥΡΩ 12,18
ΣΥΝΟΛΟ ΟΡΧ 4150

ΠΕΤΡΗΤΑ ΕΥΡΩ 115,00
 ΡΕΣΤΑ ΕΥΡΩ 102,82
 ΡΕΣΤΑ ΟΡΧ 35036

ΙΣΟΤΙΜΙΑ : 1 ΕΥΡΩ = 340.75 ΟΡΧ

ΑΡ. 129 ΗΜΕΡ: 15.11.03 ΟΡΑ: 15-52-46
 ΠΦ 0298001409

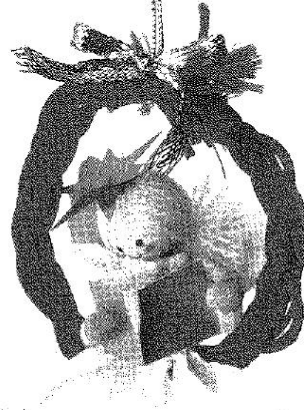
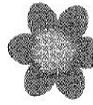
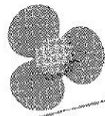
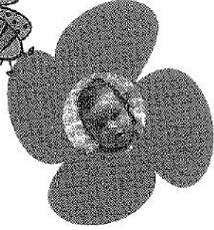
ΝΟΜΙΚΗ ΑΠΟΔΕΙΞΗ

ράβια - αγροτικά
ΒΑΒΕΣ
 Φρόσω Σπαρούλη
 Πρ. Κορομηλά 26 - Θεσσαλονίκη
 ΤΗΛ 2310-222641 ΤΗΛ fax 2310-235649

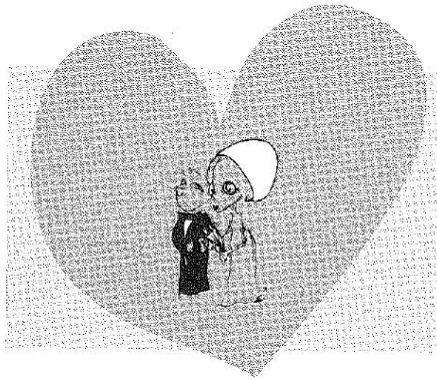
1 κιλό φίλα
 1 ψυρί
 1/2 βελήματα
 4 χείρινες μοριόλες
 1 κατόπουλο
 1 παρλουλάδα
 1 αρφονάδα
 1 αβγά
 300 γρ. ελιές
 1 παυ χαρλοαλιώτες
 6 χαρτί κηφές
 1 αργάριωρα
 1 καρπανά
 3 σαβουίτι
 3 σαμπουάν Ν^ο 6
 1 ψαριδάδα φρέσκα
 50 γρ. κρέμα

184

Σας προσκαλούμε
στη βάπτιση της κόρης μας
στην Ιερά Ναό Κοιμήσεως Θεοτόκου στην Απαλή (Ανώ) Σκοτίνα Περίας
που θα γίνει το Σάββατο στις 18 Οκτωβρίου 2003 και ώρα 11.μ.
οι γονείς Γιάννης Ζιάγας-Εφη Κομμουνδούρου
οι νονοί Ντίτη Κρίκια-Κωστήρ Μπονάτης

καλά χριστούγεννα
& ευτυχισμένος
ο καινούριος χρόνος

Θα είναι ιδιαίτερη τιμή και χαρά
για εμάς και τους γονείς μας
να παρευρεθείτε στο γάμο μας
την Κυριακή 21 Δεκεμβρίου 2003 και ώρα 8 μμ

στον Ιερό Ναό Αγίας Σοφίας

Νίκος & Δήμητρα

οι οικογενείες

Βασίλης & Μαρία Δάτση

Ευάγγελος & Αναστασία Παπαδοπούλου